ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir mes'ul : Meletios Lukakis

Mahal idare: Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Γ΄ 31 Ὀκτωβρίου 1928 Τεῦχος 34ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἰ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

Η ΠΙΣΤΙΣ

Τῆς Πίστεως τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν καὶ δύναμιν ἐξαίρει, εἰς γραμμὰς πολὺ χαρακτηριστικάς, ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς.

«Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε», εἶπε παρηγόρως ὁ Κύριος πρὸς τὴν ἀτυχῆ γυναῖκα, ὅταν δειλὴ καὶ συνεσταλμένη προσήρχετο διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν θεραπείαν της. «Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται», εἶπε καὶ πρὸς τὸν ἀπαρηγόρητον διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ μονογενοῦς θυγατρίου του πατέρα.

Ἐπίστευσεν ὁ Ἰάειρος· καὶ ἡ δύναμις τῆς πίστεώς τοὺ ἔσωσεν ἐκ τοῦ θανάτου τὸ προσφιλὲς τέκνον του. Ἐπίστευσε καὶ ἡ Χαναναία· καὶ εἰς τὴν θερμότητα τῆς πίστεώς της, ᾐσθάνθη τὸν πόνον τῆς μακροχρονίου νόσου ὑποχωροῦντα εἰς τὴν χαρὰν τῆς ποθεινῆς ὑγείας.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον τὰ θαύματα τῶν σωματικῶν ἰάσεων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξέλαμψε καὶ ἐκλάμπει τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμις· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὰ θαύματα τὰ ἠθικά, ἡ μεταμόρφωσις τῶν πνευμάτων, ἡ ἀναγέννησις τῶν καρδιῶν, διὰ τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀνεξαλείπτως ἐγράφη ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, καθὼς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Δημιουργίᾳ.

Νὰ ἀναδεικνύωνται ἥρωες ἀρετῆς καὶ ἁγιότητος εἰς φαῦλον κοινωνικὸν περιβάλλον. Νὰ διασῴζηται ἀδιατάρακτος ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς καὶ πρὸ τῆς τραχυτέρας πραγματικότητος. Νὰ διατηρῆται ἄσβεστον τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ πρὸ τῶν ἰσχυροτέρων πνοῶν τῆς ὑλοφροσύνης. Νὰ φθάνῃ ἡ ὑπομονὴ εἰς μαρτυρικὴν ἐγκαρτέρησιν, ἐκεῖ ὅπου οὐδεμία φαίνεται ἐλπὶς ἐξ ἀνθρώπων. Νὰ ἐξελίσσηται ἡ ἀγάπη εἰς αὐταπάρνησιν καὶ αὐτοθυσίαν, εἰς περιβάλλον ἀγροίκου ἐγωϊσμοῦ καὶ ἰδιοτελείας. Ἰδοὺ αἱ θαυμαστότεραι ἐκδηλώσεις τῆς Πίστεως.

*
* *

Ἐλέχθη, ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ καὶ οἱ καλλιτέχναι ἔχουσιν ἐκ φύσεως τὴν ἱκανότητα νὰ βλέπωσι καὶ νὰ ἀντιλαμβάνωνται κατὰ τρόπον ὅλως ἰδιαίτερον καὶ ἐξαιρετικόν. Ὅπου οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι βλέπουσι κοινοὺς καὶ συνήθεις τύπους πραγμάτων, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καλλιτέχνου, πεπληρωμένην ὑπὸ τοῦ ἰδεώδους, ἐμφανίζεται κόσμος ὁλόκληρος, ἀόρατος εἰς τὸν κοινὸν ὀφθαλμόν. Εἰς τὸ ἀκτινοβόλημα δὲ τοῦ ἔνδοθεν προερχομένου φωτὸς ἀποκαλύπτονται μυστηριώδεις ὡραιότητες, ὑπὸ τὴν μάγον τῶν ὁποίων ἐπίδρασιν προσπαθεῖ ὁ καλλιτέχνης νὰ ἀποτυπώσῃ εἰς τὰ ἔργα του ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ συλλάβῃ.

Τοιαύτη περίπου εἶναι καὶ ἡ κατάστασις τῆς πιστευούσης ψυχῆς. Καταλαμπομένη ὅλη ὑπὸ θείου φωτὸς ἔρχεται εἰς μυστικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνακαλύπτει εἰς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων τὰς ἀναλλοιώτους ἐκείνας ἠθικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν ζωήν. Τὸ ἐξαίσιον

σκηνογράφημα τῆς Δημιουργίας εἶναι ὁ διαφανὴς πέπλος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἡ ψυχὴ τοῦ πιστεύοντος διοπτεύει τὸν Ἕνα Θεόν, Δημιουργὸν τοῦ κόσμου καὶ Προνοητήν, Κριτὴν τῶν ἔργων μας καὶ Πατέρα φιλόστοργον, βεβαιοῦται περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διδαγμάτων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ στηρίζεται ἐν αὐτοῖς καὶ τρέφεται δι' αὐτῶν.

*
* *

Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζομεν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους. Ἔχομεν σαφῆ καὶ συγκεκριμένην ἔννοιαν τῆς ζωῆς. Γνωρίζομεν τὴν ἀφετηρίαν μας καὶ τὸ τέρμα. Ἡ σκέψις μας εὑρίσκει τὸν σταθερὸν προσανατολισμόν της, ἡ ἀρετὴ τὴν παρόρμησίν της, τὸ Ἰδεῶδες τὴν ἔμπνευσίν του, ὁ ἐνθουσιασμὸς τὴν θερμότητά του, ἡ ἀγάπη τὸ ἀντικείμενόν της, ἡ ζωὴ τὸν ἀληθῆ προορισμόν της. Δὲν κινδυνεύομεν νὰ πλανηθῶμεν εἰς τόπους ἀγνώστους, διότι ὁδηγός μας εἶναι ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν «ὁδόν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωήν». Διότι βαδίζομεν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ καὶ γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ μᾶς ἀναμένει ἡ ὡραιοτέρα πραγματικότης, ἡ βασικὴ προϋπόθεσις ὅλων τῶν πραγμάτων, ὁ Θεός.

Ἄνευ τοῦ φωτὸς τούτου ἄγνοια καὶ σκότος κατακαλύπτει τὴν ψυχήν. Ὁμοιάζει πρὸς ὁδοιπόρον, ὁ ὁποῖος ἔχασε τὴν ἀφετηρίαν του καὶ ἀγνοεῖ τὸ τέρμα του. Ἡ ἀρετὴ κλονίζεται καὶ εἰς τὸν ἐλάχιστον πειρασμόν· ἡ θέλησις ἀτονεῖ· ἡ καρδία παραμένει κλειστὴ πρὸς πᾶσαν εὐγενῆ συγκίνησιν· ὁ νοῦς κατατρύχεται ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας ἀντιτάσσει τὸ σαρκαστικὸν ἐρώτημα τοῦ Πιλάτου: «καὶ τί ἐστιν ἀλήθεια;»

*
* *

Εἶνε ἀνάγκη νὰ καταδειχθῇ ἡ θαυμασία ἐπίδρασις τῆς πίστεως, μὲ ὅλας τὰς εὐγενεῖς καὶ εὐεργετικὰς ἐκδηλώσεις της, ἐπὶ τὸν πρακτικὸν βίον; Οὐδέποτε ὁ πόνος μας ὑπῆρξεν ἁγιώτερος, ἡ χαρὰ γλυκυτέρα, ἡ ἁμαρτία εἰδεχθεστέρα, ἡ προσπά-

θεια ἰσχυροτέρα, ἡ ἐργασία δημιουργικωτέρα, ἡ ἐπιτυχία ἀσφαλεστέρα, εἰμὴ ὁσάκις κατηυγάσθησαν ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταμορφώνῃ τὰ πάντα, νὰ ἐμφανιζῃ τὴν ζωὴν ὡραιοτέραν εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου, εἰς τὴν χαρὰν καὶ εἰς τὴν θλῖψιν, εἰς τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὴν πενίαν, εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εἰς τὴν νόσον, ὅπως ὑπὸ τὴν λαμπηδόνα τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἡ φύσις ἀναδεικνύεται λαμπροτέρα εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους.

Ἡ ζωὴ χαρίζει τὰ ἀγαθά της ἐν ἀναλογίᾳ πάντοτε πρὸς τὴν πίστιν μας. Ὁ ἔχων ὀλίγην πίστιν λαμβάνει ὀλίγα, ὁ ἔχων πολλὴν πίστιν λαμβάνει πολλά. Διότι ἡ πίστις καθοδηγεῖ, χειραγωγεῖ, ἐνθαρρύνει, ἀνευρίσκει πηγὰς κεκρυμμένας, ἀναγνωρίζει δυνατότητας, ἀνακαλύπτει δυνάμεις ὑπολανθανούσας, τὰς ὁποίας κατακαλύπτει ἡ ἀμφιβολία καὶ ὁ δισταγμός. «Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» διότι ἡ πίστις προσανατολιζομένη πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, βλέπει εἰς εὐρεῖαν ἀκτῖνα καὶ ἀνακαλύπτει τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ ἀγάγῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Ἡ πίστις συνδέει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ μέγα τι ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἐργάζεται ἐν βαθείᾳ ἐπικοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Θεοῦ.

† Ο ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΔΙΔΑΓΜΑ

Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. . . . . . οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγεννήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

[Ἑβρ. κεφ. δ΄.]

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΑΥΤΗΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὁ ἐπισκοπικὸς κατάλογος τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων.

Μελετῶντες τὰ κατὰ τοὺς Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας Σάρδεων διακρίνομεν τρεῖς περιόδους: α΄) τὴν διήκουσαν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως μέχρις τῆς παντελοῦς ἐρημώσεως αὐτῆς καὶ ὑπαγωγῆς τῇ μητροπόλει Φιλαδελφείας (1369), περιλαμβάνουσαν δὲ 32 ἐν ὅλῳ γνωστοὺς ἡμῖν ***ἐν ἐνεργείᾳ*** ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας Σάρδεων· β΄) τὴν ἀπὸ τοῦ 1369 μέχρις ἐσχάτων (Μάρτιος 1924) κατερχομένην καὶ περιλαμβάνουσαν 14 ἐν ὅλῳ Ἱεράρχας, καὶ δὴ 10 ***ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι*** ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας Σάρδεων καὶ 4 ***τὸν τόπον ἐπέχοντας*** αὐτοῦ καὶ γ΄) τὴν ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1924 καὶ ἐφεξῆς νέαν περίοδον, ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀνασύστασιν τῆς μητροπόλεως ταύτης καὶ ἀναγράφουσαν τὸν πρῶτον καὶ αὖθις ***ἐν ἐνεργείᾳ*** θεωρούμενον ποιμένα αὐτῆς, τὸν καὶ συντάκτην τῆς παρούσης διατριβῆς [117]).

---

117) Ἡ ἀκριβὴς κατ᾽ ὄνομα, χρονολογίαν καὶ διαδοχὴν ἀπαρίθμησις τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας Σάρδεων προσκρούει εἰς πλείστας δυσχερείας, γνωστὰς μόνον τῷ ἐνδιατρίβοντι περὶ τὰ τοιαῦτα. Ἡ γενομένη παρ᾽ ἡμῶν ἰδιαιτέρα διέρευνα τοῦ ζητήματος συνεπλήρωσε μὲν τὸν μέχρι τοῦδε γνωστὸν κατάλογον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἀφῆκεν ὅμως καὶ πολὺ μέρος εἰς τὴν μελέτην καὶ ἄλλων ἀσχολουμένων περὶ τὰς ἀποστολικὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως, πρὸς κάλυψιν τῶν παρατηρουμένων πλείστων ὅσων κενῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης. Συμβολὴν πολύτιμον εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτο εἴχομεν τὸν πολὺν Le Quien (Oriens Christianus t. I p. 859-896) καὶ τὴν δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτον παραμένουσαν πολυσέλιδον ἐργασίαν τοῦ ἀοιδίμου Μ. Λογοθέτου τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας *Σταυράκη βέη Ἀριστάρχη*. Πρὸς τὸν εὐγενέστατον υἱὸν αὐτοῦ κ. Ἀθανάσιον Λογοθέτην, πάνυ προθύμως θέντα εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς ἐργασίας ταύτης, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ὑποβοηθήσαντας ἡμῖν πρὸς καταρτισμὸν πληρεστέρου ἐπισκοπικοῦ καταλόγου τῆς μητροπόλεως Σάρδεων, Σεβασμιώτατον Γέροντα

§ 8. Οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται Σάρδεων [α'—ιδ' αἰών].

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ποιμὴν τῆν ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας ἀγνοοῦμεν. Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου γράφων περὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῶν πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου προστίθησιν : **«ὅσοι δὲ τούτων καὶ τίνες γνήσιοι ζηλωταὶ γεγονότες τὰς πρὸς αὐτῶν ἱδρυθείσας ἱκανοὶ ποιμαίνειν ἐδοκιμάσθησαν ἐκκλησίας οὐ ῥάδιον εἰπεῖν, μὴ ὅτι γε ὅσους ἄν τις ἐκ τῶν Παύλου φωνῶν ἀναλέξοιτο· τούτου γὰρ οὖν μυρίοι συνεργοὶ καὶ ὡς αὐτὸς ὠνόμασε συστρατιῶται γεγόνασι, ὧν οἱ πλεῖους ἀλήστου πρὸς ἀὐτοῦ μνήμης ἠξίωνται, διηνεκῆ τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς ἐγκαταλέξαντος»** [118]).

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Εὐσεβίου δὲν ἀποκλείεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι εἷς τῶν ἀμέσων ἢ ἐμμέσων συνεργῶν καὶ συναθλητῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀνέλαβε αὐτὸς πρῶτος τὴν τελικὴν διοργάνωσιν καὶ ποιμαντορίαν καὶ διακυβέρνησιν τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας, ἐὰν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ συνεργοῦ τούτου καὶ συναθλητοῦ τοῦ Παύλου δὲν μνημονεύηται οὐδὲν τὸ ἄπορον, δεδομένου ὅτι οὐχὶ **πάντων** ἀλλὰ τῶν **πλειόνων** τὰ ὀνόματα ἠξιώθησαν τῆς μνήμης καὶ μαρτυρίας ἐκείνου. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ Le Quien—καὶ κατ' αὐτὸν καὶ ὁ Λαμπάκης, καίτοι ἀορίστως πως—παραδέχεται ὡς πρῶτον ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον Σάρδεων τὸν **Κλήμεντα**, μαθητὴν καὶ συνεργὸν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸν κατόπιν ἐπίσκοπον Ρώμης 119). Ἀνάγκη ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ περὶ τοῦ ἱ. Κλήμεντος ὡς ἐπισκόπου Ρώμης ποιούμενοι λόγον Πατέρες καὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ἁπλῶς καὶ μόνον ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπιμαρτυρούμενος ὡς εἷς τῶν συναθλητῶν καὶ συνεργῶν αὐτοῦ, ἄνευ ἄλλης οἱασδήποτε σημειώσεως περὶ ἄλλης ἄλλοτε ἰδιότητος ἐκείνου, περὶ ἐπισκοπικῆς αὐτοῦ ἐπιστασίας καὶ ποιμαντορικῆς μερίμνης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σάρδεων, πρᾶγμα ὅπερ ὑπάρχον ἀναμφιβόλως δὲν θὰ ἀπεσιωπᾶτο 120). Πιθανὸν βεβαίως καὶ ὁ ἱ-

---

ἅγιον Δέρκων κ. Φώτιον, τὸν ἐμβριθῆ παρ' ἡμῖν ἱστοριοδίφην καὶ σεβαστὸν φίλον κ. Ξ. Σιδερίδην καὶ τὸν ἐλλόγιμον κ. Δ. Ροῦσον, καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βουκουρεστίου ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας.

118) **Εὐσεβίου** ἐκκλησ. ἱστορία, ἔκδ. Λειψίας 1871, κεφ. III. 4.

119) Le Quien, κλπ. t. I. σελ. 859. «Menologium Graecorum vetus, (quod Henricus Canifius to 2, antiq. lect. edidit), ad diem Aprilis 22, ex falso Dorotheo Clementem Apostoli Pauli discipulum et socium, Sardium primus fuisse fert episcopum, quem, ut alii, à Clemente Romano Papa non secernunt». — **Γ. Λαμπάκη**, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 341.

120) Φιλιπησ. δ', 3. — **Εὐσεβίου** ἐκκλ. ἱστορία κεφ. γ', 4. 15. 16. 21. 38. δ' 23.

Κλήμης—κατὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων συνεργῶν τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Παύλου—νὰ εἶχεν ἐγκαίρως περιβληθῇ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη καταστῇ ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίας [121]· πλὴν ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ ὡς ἐπισκόπου Σάρδεων τὸ πρῶτον καὶ κατόπιν Ρώμης, περὶ μεταθέσεως δηλ. αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας Σάρδεων εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ρώμης, ὑπάρχει μεγίστη διαφορά.

Τὸ ζήτημα τῆς πρώτης διακυβερνήσεως τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας δὲν μένει ἴσως ὅλως ἄσχετον καὶ πρὸς τὴν ἐν 'Ασίᾳ ἀποστολικὴν δρᾶσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου, ὅστις ἦτο δυνατὸν νὰ ἐργάζηται πρὸ τῆς εἰς Πάτμον ἐξορίας αὐτοῦ καθ' ὃν τρόπον εἰργάζετο καὶ μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἔφεσον ἐπάνοδον, μεταβαίνων δηλ. «***παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλήρῳ ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων...***» Δύναται μετὰ θετικότητος νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ἐκκλησία τῶν Σάρδεων μιᾶς τοιαύτης πλουσίας εἰς ἐκδηλώσεις καὶ ἔργα ποιμαντορικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀποστόλου 'Ιωάννου; [122].

α') *'Ο ἐν Σάρδεσιν ἄγγελος τῆς 'Αποκαλύψεως.*

Παρὰ πάσας ὅμως τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας σκέψεις καὶ ὑποθέσεις ὡς πρῶτον μεταξὺ τῶν εἰς ἡμᾶς περιελθόντων γνωστῶν ἐπισκόπων Σάρδεων ἀναγράφομεν τὸν ἐν τῇ 'Αποκαλύψει ***ἄγγελον τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας*** [123]. Ποῖος ὑπῆρξεν οὗτος τυγχάνει παντελῶς ἄγνωστον. 'Ο Λαμπάκης ἀναφερόμενος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ 'Εφέσου Πολυκράτους μνημονευόμενον «***Παπείριον τὸν μακάριον***» σημειοῖ ὅτι «πιθανῶς ὁ Παπείριος οὗτος ἦν ὁ πρὸ τοῦ Μελίτωνος δεύτερος Σάρδεων ἐπίσκοπος» ταὐτίζων αὐτὸν πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Le Quien ὡς δεύτερον σημειούμενον ἄγνωστον ἄγγελον τῆς 'Αποκαλύψεως. 'Αλλ' ἐν πρώτοις παρατηρητέον ὅτι ὁ

ε'. 6. στ'. 25.—***'Επιφανίου*** αἱρ. κζ'. 6.—***'Ιερωνύμου*** catal. script. eccles. cap.15.—***Φωτίου*** Μυριοβ. 112-113.—Geschichte der altkirchlichen Litteratnr von Otto Bardenhewer 1902. 1 band. σελ. 98-101.

121) Κλήμεντος ἐπισκόπου Ρώμης αἱ δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολαὶ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ ***Φιλοθέου Βρυεννίου*** Μ/του Σερρῶν. Κων/πολις 1875, σελ. ρι'-ριβ'.—πρβλ. καὶ La papauté schismatique par l'abbé Guettée. Paris 1863 σελ. 27-30.

122) Β'. 'Ιωαν. α' 12.—Γ'. 'Ιωαν. α' 13. 14.—***'Ιερωνύμου*** de vir. ill. c. 9.—***Κλήμ. 'Αλεξανδρ.*** : «τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος», κεφ. 42. — ***Εὐσεβίου*** ἐκκλησ. ἱστορία γ'. 23.—***Ε. Ζολώτα***, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 52. 73.

123) 'Αποκαλ. γ'. 1-6.—Τὸ κείμενον ἐν τῷ ***παραρτήματι.***

Ἐφέσου Πολυκράτης, γράφων περὶ τοῦ Παπειρίου, ἀφίνει μὲν νὰ ὑπονοηθῇ ἡ ἐπισκοπικὴ αὐτοῦ ἰδιότης, δὲν ὁρίζει ὅμως καὶ τίνος πόλεως ὑπῆρξεν οὗτος ἐπίσκοπος, ἁπλῶς μόνον ἀποκαλῶν αὐτὸν *«μακάριον»*· ἐξ ἄλλου δὲ ἔχομεν τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ θεωροῦντος τὸν Παπείριον διάδοχον τοῦ Σμύρνης Πολυκάρπου. Μὴ δυνάμενοι ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν παρατηρουμένην περὶ τὸ ὄνομα μικρὰν ὀρθογραφικὴν διαφορὰν (Παπείριος, Παπίριος, Παπύριος) νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ταὐτότητα τοῦ προσώπου καὶ συνεπῶς θεωροῦντες καὶ ἡμεῖς τὸν Παπείριον ὡς ἕνα τῶν πρώτων ἐπισκόπων Σμύρνης ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀνώνυμον ἀναγραφὴν τοῦ πρώτου ἐπισκόπου Σάρδεων [124].

Πότε ἀνέλαβεν οὗτος τὴν ἐπισκοπὴν Σάρδεων, ἐπίσης ἄγνωστον. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου συνεγράφη ἐν Πάτμῳ τῷ 96 μ. Χ. καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τῆς πρὸς τὸν ἄγγελον τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας ἀπευθυνομένης ἐπιστολῆς καταφαίνεται ὅτι ἀπὸ πολλοῦ οὗτος διετέλει ἐπίσκοπος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἕπεται ὅτι οὗτος ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τῆς τελευταίας ἢ καὶ προτελευταίας δεκαετηρίδος τοῦ α´ αἰῶνος ἐπεσκόπει τῆς ἐκκλησίας Σάρδεων ὑποκρύπτων μίαν τοιαύτην λυπηρὰν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ φαίνηται μόνον ὄχι δὲ καὶ νὰ εἶνε καλὸς ἐργάτης τοῦ ἀμπελῶνος Χριστοῦ.

β´.) Μελίτων.

Κατήγετο ἐξ Ἀσίας, χωρὶς νὰ εἶνε γνωστὸν τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἐγεννήθη. Ἀποκλείονται ἆρά γε αἱ Σάρδεις; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ πόλις αὕτη συνοδεύουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἱ. ἀνδρὸς σημαίνει πάντοτε τὴν ἐπισκοπὴν οὐχὶ δὲ καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἤκμασε κατὰ τὸ β´ ἥμισυ τοῦ β´ αἰῶνος ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου (161—180), δὲν γνωρίζομεν δὲ ἀπολύτως οὔτε ποῖον διεδέχθη ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Σάρδεων οὔτε ποῖον ἀφῆκε διάδοχον αὐτοῦ, περιελθὼν δὲ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν Παλαιστίνην ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς Σάρδεις, ἔνθα καὶ ἀπέθανε θάνατον φυσικὸν ὡς συνάγεται ἐκ τῆς μαρτυρίας Πολυκράτους τοῦ Ἐφέσου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑωρτάζετο τῇ 1η Ἀπριλίου.

Ἀπολογητὴς διασημότατος, θεολόγος βαθὺς καὶ φιλοσοφικὴν μόρ-

124) ***Εὐσεβίου*** ἐκκλ. ἱστορία, ε´ 24 «καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται ..... ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ... καὶ Πολύκαρπος ὁ ἐν Σμύρνῃ ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς καὶ Θρασέας ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς ... τί δὲ δεῖ λέγειν Σάγαριν ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα ...... ἔτι δὲ καὶ Παπίριον τὸν μακάριον καὶ Μελίτωνα....»— **Le Quien** I. σελ. 859.—***Γ. Λαμπάκη***, σελ. 135. 341. 342.— **Migne t. V.** σελ. 1359. 1360. — Forschungen zur geschichte des neutestamentlichen Kanons und der altkirchlichen Litteraturs von **Theod. Zahn**, Leipzig 1900. IVtheil σελ. 265.

φωσιν κεκτημένος, συγγραφεὺς πολλῶν συγγραμμάτων ἐπὶ διαφόρων τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπασχολούντων τὴν ἐκκλησίαν ζητημάτων, ὁ πρῶτος ἐκ τῶν χριστιανῶν παραδοὺς κατάλογον τῶν παρ' Ἑβραίοις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας κανονικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης, κατὰ τὸν λοιπὸν δὲ βίον διακριθεὶς ἐπὶ ὁσιότητι καὶ ἐγκρατείᾳ καὶ ἀπολαύων μεγάλου σεβασμοῦ καὶ κύρους πολλοῦ. Πολυκράτης ὁ Ἐφέσου μεταξὺ «τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν κεκοιμημένων μεγάλων στοιχείων» καταλέγει: ***«καὶ Μελίτωνα τὸν εὐνοῦχον τὸν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πάντα πολιτευσάμενον, ὃς κεῖται ἐν Σάρδεσι περιμένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπήν, ἐν ᾗ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεται»***. Ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος συγκαταριθμεῖ αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων «ὧν καὶ εἰς ἡμᾶς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἡ τῆς ὑγιοῦς πίστεως ἔγγραφος κατῆλθεν ὀρθοδοξία». Ὁ Τερτυλλιανὸς — κατὰ τὸν Ἱερώνυμον— «huyus (Melitonis) elegans et declamatorium ingenium in septem libris, quos scripsit adversus ecclesiam pro Montano, dicit eum a plerisque *nostrum prophetam* putari». Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀποκαλεῖ αὐτὸν ***«θεῖον καὶ πάνσοφον ἐν διδασκάλοις καὶ θεόσοφον»*** [125].

γ') Ἀρτεμίδωρος.

Περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου γινώσκομεν ἁπλῶς ὅτι παρέστη μετ' ἄλ-

125) Ὁ ***Ἱερώνυμος*** (de virilus illustribus c. 24) καὶ τὸ ***Χρονικὸν Πασχάλιον*** (ἔκδ. Βόννης 1832 σελ. 482. 484) καλοῦσιν αὐτὸν ***Ἀσιανόν***. Σημειοῦται δὲ ***«Μελίτων τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος»*** (Εὐσεβίου ἐκκλ. ἱστορία δ'. 13) ἢ ***Μελίτων τῆς ἐν Σάρδεσι παροικίας ἐπίσκοπος»*** (δ' 26 ε' 24. 28), ἢ ***Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας*** (Χρον. Πασχάλιον) ἢ «Sardensis antistes Ecclesiae ἢ episcopus Ecclesiae Sardensis (Ρουφίνου ἐκκλ. ἱστορία δ' 25). Ὁμοίως καὶ ὁ Ἱερώνυμος, ἔνθα ἀνωτ., ***Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος*** (ἐκκλ. ἱστορ. δ' 10. 19. 37. 40) ἐν Migne t. 145.— Ὅρα καὶ ***Αὐγουστίν.*** de haeresibus c. 76.86-de genesi ad litteram X, 25- ***Ἀναστασίου Σιναΐτου*** ἐν Ὁδηγῷ κεφ. 13. Migne t. 89.—La Grande Encyclopédie française t. 23 p. 607.—Πατρολογία Ἀρχιμ. ***Ἀπ. Χριστοδούλου.*** Κων/πολις 1894· τόμ. Α', σελ. 105.— Χριστιανικὴ Γραμματολογία ὑπὸ ***Γ. Ζερβοῦ***, τόμ. Β', σελ. 147 καὶ ἑξ.—Ἐκκλ. ἱστορία ***Φ. Βαφείδου***, τ. Α', σελ. 151.—Ἐκκλ. ἱστορ. ***Α. Δ. Κυριακοῦ***, τόμ. Α', σελ. 162.—A critical History of Christian Literature and Doctrine by James Dowaldson. London 1866. vol III p. 221-239.—Theod. Zahn, ἔνθα ἀνωτ., V. theil σελ. 78 καὶ VI theil σελ. 170.— ***Σ. Βουτυρᾶ***, Λεξικὸν κλπ. τόμ. Ζ', σελ. 288 καὶ ἑξ.—Geschichte der altkirchlichen litteratur von Otto Bardenhever 1 band 1902 σ. 547-557.—***Τοῦ αὐτοῦ.*** Patrologie 3 ἔκδ. 1910 σελ. 105.—Le Quien t. I σ. 859.—***Γ. Λαμπάκη***, σελ. 341. 342. 350.— C. Thomas, Melito von Sardes, Eine Kirchengeschichtliche Stidie. Osnabrück. 1893. —***Κρουμβάχερ*** Ἱστορία Βυζαντ. Λογοτεχνίας Α' σ. 176. 415.—St. Méliton de Sardes par E. Amann, ἄρθρον ἐν Diction. de Théol. Cathol. t. X. 1 σ. 540-547. — I. A. Fabricii Bibliotheca Graeca t. VII σ. 149. 500. VIII σ. 339.—Migne t. V. σ. 1145-1250.

λων ἐπισκόπων Λυδίας κατὰ τὴν α΄ Οἰκουμ. Σύνοδον ἐν Νικαίᾳ (325) ὑπογράψας καὶ τὸ ἱ. τῆς πίστεως Σύμβολον, καίτοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπογραφόντων ***«τὴν ἔκθεσιν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου»*** δὲν σημειοῦται καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Τοῦτο ὅμως ἐξηγεῖται εὐκόλως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει πρόκειται μᾶλλον περὶ ἀποφάσεως ἐγκρινούσης τὴν κοινοποίησιν τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ ἀποφασισθέντων «ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ», ὅτε καὶ ἀνετέθη τῷ Κυζίκου Θεωνᾶ ὅπως διαπέμψηται τὴν ὡς ἄνω ἔκθεσιν τῆς πίστεως σὺν ἄλλαις καὶ τῇ κατὰ Λυδίαν ἐκκλησίᾳ [126].

δ') Λεόντιος.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 359 συνῆλθεν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας σύνοδος τῶν Ἀνατολικῶν, (150 τὸν ἀριθμόν, ἐν οἷς πολλοὶ ἡμιαρειανοί), μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ ἐπίσκοποι Λυδίας οἱ ἑξῆς : «Βασίλειο ἐπίσκοπος Καυνίων τῆς Λυδίας, ***Λεόντιος ἐπίσκοπος Λυδίας,*** Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας τῆς Λυδίας, Φοῖβος ἐπίσκοπος Πολυχαλάνδου τῆς Λυδίας». Καθ' ἡμᾶς ὁ ἐπίσκοπος Λεόντιος εἶνε ὁ τῆς πόλεως Σάρδεων. Ἐὰν οὗτος ἀναφέρηται ἁπλῶς ὡς ***«ἐπίσκοπος Λυδ ας»*** ἄνευ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ Σάρδεων καὶ δὴ καὶ ἀνάρθρως (**ὁ** ἐπίσκοπος Λυδίας), τοῦτο δὲν σημαίνει καὶ πολὺ δεδομένου ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς ἐπίσκοποι, καίπερ σημειούμενοι μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν, παρατάσσονται ἀνάρθρως (ὄχι : **ὁ** ἐπίσκοπος ἀλλ' ἁπλῶς : ἐπίσκοπος Καυνίων, Φιλαδελφείας, Πολυχαλάνδου) καὶ ὅτι ἀνάλογόν τι παρατηρεῖται προκειμένου καὶ περὶ τοῦ Σάρδεων Φλωρεντίου, ἀναφερομένου πολλάκις ἐν τοῖς συνοδικοῖς πρακτικοῖς ἁπλῶς ὡς ἐπισκόπου Λυδῶν. Προσθετέον καὶ τοῦτο ὅτι ὁ Λεόντιος ἀναφέρεται πρὸ τοῦ ἐπισκόπου Φιλαδελφείας, ἐρχομένου πάντοτε μετὰ τὸν Σάρδεων, ἐὰν δὲ ἐπιτάσσηται τοῦ ἐπισκόπου

---

126) Patrum Nicaenorum Nomina ed. H. Gelzer, H. Hilgenferd, O. Cuntz. Lipsiae 1898, σελ. 34. 66. 91. 109. 132. 151. 203 καὶ LXII. — Ὅρα καὶ σημ. 60. — πρβλ. καὶ ***Ι. Φοροπούλου.*** Οἱ ἀρειανοὶ ὡς ἀλλαχοῦ σελ. 227-229.—Le Quien t. I. 859. —***Λαμπάκη,*** σελ 343. — Hefele, Histoire des Conciles t. I. 2. σελ. 446. 447.—Mansi, t. II. σελ. 695. 881. «Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον ***Λυδίαν*** τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μάρκου Τρῳάδος». Ἡ τοιαύτη διὰ τοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἐφέσου κοινοποίησις ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχε προσχωρήσει εἰς τὴν ἀρειανὴν κακοδοξίαν, μετ' αὐτὸν δὲ ἤρχετο ὁ Κυζίκου πρβλ. καὶ Le Quien I. σελ. 748.—***Β. Στεφανίδου,*** ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 53.—Ὁ Λογοθέτης πρὸς τῷ ***Ἀρτεμιδώρῳ*** ἀναφέρει καί τινα ***Εὐάγριον,*** ὡς παραστάντα ἐν τῇ Α' Οἰκουμ. Συνόδῳ, χωρὶς ὅμως νὰ παραπέμπῃ ἐπακριβῶς.

Βασιλείου, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Καυνίων ἀνήκει τῇ ἐπαρχίᾳ Λυκίας, ἐσφαλμένως δὲ ἀνεγράφη ὡς ἀνήκουσα τῇ ἐπαρχίᾳ Λυδίας. Σχετικῶς πρὸς τὰ φρονήματα τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου, εἰκάζομεν αὐτὸν μᾶλλον ἡμιαρειανόν, ἐὰν θεωρήσαμεν αὐτὸν ὁμόφρονα τῷ Φιλαδελφείας Θεοδοσίῳ, τιθεμένῳ ὑπὸ τοῦ ἱ. Ἐπιφανίου μεταξὺ τῶν ἡμιαρειανῶν [127].

ε') Ἑορτάσιος.

Μακεδόνιος ὁ Κων/πόλεως (342-348 τὸ α΄ καὶ 350-360 τὸ β΄), ἡμιαρειανός, χάριν ἰδίου σκοποῦ προέβη εἰς καθαιρέσεις ἐπισκόπων ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν τῇ Κων/πόλει ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ περὶ τὸν Καισαρείας Ἀκάκιον ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἐναντίον τοῦ Μακεδονίου ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος καθῄρεσαν αὐτόν τε καὶ πολλοὺς ὁμόφρονας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς καὶ τὸν **Σάρδεων Ἑορτάσιον** (τῷ 360), προβάλλοντες μὲν ὡς αἰτίαν κοινὴν ὅτι οὗτοι ἐτάραξαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐξήμαρτον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς νόμοις, ἐπαγόμενοι δὲ ἰδιαιτέραν κατηγορίαν δι' ἕνα ἕκαστον καὶ δὴ διὰ τὸν Ἑορτάσιον **«ὡς ἐπίσκοπον Σάρδεων γενόμενον μὴ συναινεσάντων τῶν ἐν Λυδίᾳ ἐπισκόπων»**. Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Μακεδονίου οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ (ἡμιαρειανοὶ) συνελθόντες ἐν Λαμψάκῳ (365) κατεδίκασαν τὸν **ὅμοιον** τύπον τῆς Συνόδου τοῦ Ἀριμίνου (359), ἀργότερον ὅμως φοβηθέντες τὴν ἐναντίον αὐτῶν ἐνέργειαν τῶν ἀντιθέτων ὑπέγραψαν τὴν ὁμολογίαν πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἀποστείλαντες αὐτὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης Λιβέριον, διὰ πρεσβείας ἐκ τριῶν ἐπισκόπων (366). Ὁ Λιβέριος δεχθεὶς τοὺς πρέσβεις ἀπήντησε **«πρὸς τοὺς Μακεδονιανοὺς ἐπισκόπους»** ἀπαριθμῶν αὐτοὺς κατ' ὄνομα καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρων καὶ τὸ ὄνομα **Ἑορτάσιος**, ὑφ' ὃν πάντες πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν Σάρδεων Ἑορτάσιον. Ποία ὑπῆρξεν ἡ περαιτέρω στάσις καὶ τύχη αὐτοῦ ἄγνωστον. Ὅ,τι γινώσκομεν γενικῶς εἶνε ὅτι πολλοὶ τῶν ὡς ἄνω Μακεδονιανῶν ἐπισκόπων καὶ ἰδίως οἱ ἐξοχώτεροι αὐτῶν ἐπανῆλθον εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν ἀπόψεις «φαίνοντες μᾶλλον τὴν ἀρειανὴν αἱρεῖσθαι ὁμολογεῖν δόξαν ἢ τῷ ὁμοουσίῳ συντίθεσθαι» [128].

---

127) **Σωκρ.** ἐκκλ. ἱστορ. II. 40.—**Ἐπιφ.** αἱρ. 73.—**Φιλοστοργ.** ἐκκλ. ἱστορ. VIII' γ', δ'.—Mansi, t. III σ. 321.—**Φοροπούλου** οἱ Ἀρειανοὶ σελ. 304-306.—Ch. Hefele Histoire des Conciles ὡς ἀνωτέρω t. I. 2 partie, σελ. 991-992. —Ὅρα καὶ σημ. 68.

128) **Σωζομ.** IV. 7. 24 — **Σωκρ.** II. 38 42. IV. 12. V. 8. —**Νικηφ. Καλλίστου** βιβλ. θ', κεφ. με' (Migne, 146).—**Μ. Γεδεὼν** Πατριαρχ. Πίνακες σελ. 121.—**Ἰ. Φοροπούλου** οἱ ἀρειανοὶ σελ. 333. 334. 343. — Mansi III, σελ. 213. 214. 377. — Κατὰ τὸν Le Quien (I. σελ. 860) ὁ Ἑορτάσιος εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ **Ἑορτικῷ** ὁ ὑπὸ τοῦ ἱ. Ἐπιφανίου ἀναφερόμενος (αἱρ. 73). —**Λαμπάκη**, σελ. 343.

*
* *

'Εν τῇ συλλογῇ τῶν πρακτικῶν Mansi ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: «Σύνοδος Καισαρείας Καππαδοκίας Βασιλείου. Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Συνοδικοῦ. Μετὰ ταῦτα τοῦ Εὐσεβίου τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας τελειωθέντος, ὁ μέγας Βασίλειος ὑπὸ πάντων εἰς τὸν θρόνον ψηφίζεται καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθέντας προσκαλεσάμενος, τὸν Σαμοσατέα Εὐσέβιον καὶ τὸν ***Σάρδεων Λουκίφερτον*** καὶ τὴν σὺν αὐτοῖς ὀρθόδοξον σύνοδον, ἀρχιερεὺς ὑπ' αὐτῶν προχειρίζεται καὶ ἀναθεματίζει Διάνιον τὸν αὐτῆς πρὸ Εὐσεβίου ἐπίσκοπον, 'Αστέριον, Εὐνόμιον καὶ Θεοφρόνιον, τοὺς Καππαδόκας». Πάντως πρόκειται οὐχὶ περὶ πραγματικοῦ ἐπισκόπου Σάρδεων, ἀλλὰ περὶ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ***Λουκιφέρου ἐπισκόπου Καλάρεως ἐν Σαρδοῖ*** (Σαρδηνίᾳ). Οὗτος φίλος τοῦ Μεγ. 'Αθανασίου, ἐξορισθεὶς εἰς τὴν 'Ανατολήν, ἀνεκλήθη ἐπὶ 'Ιουλιανοῦ τοῦ παραβάτου διατρίψας καὶ μετὰ τὴν ἀνάκλησιν χρόνον τινὰ ἐν τῇ 'Ανατολῇ. 'Απέθανε τῷ 371. Ἐξ αὐτοῦ προῆλθε τὸ σχίσμα τῶν Λουκιφεριανῶν [128 β']).

ϛ') Μεώνιος.

Προκειμένου ἵνα συνέλθῃ ἡ ἐν 'Εφέσῳ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (431) πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων, ἐν οἷς καὶ ὁ ***Σάρδεων Μεώνιος*** ἠξίωσαν παρὰ τοῦ 'Αλεξανδρείας Κυρίλλου, ὅπως ἀναμείνῃ τὴν ἄφιξιν τοῦ 'Αντιοχείας 'Ιωάννου καὶ τῶν ἐπισκόπων τῆς 'Ανατολῆς. Ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος ὑπογράφεται καὶ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον («epistola Nestorii et qui cum ipso ad Imp. Theodosium de his quae hum in Epheso gesta sunt») ὡς ἑξῆς: *Maeonius episcopus Sardeorum metropolitanus subscripsi»*. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τῶν συνοδικῶν πρακτικῶν εὕρηται ὑπογράφων οὗτος: «***Μεώνιος ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας πόλεως Σάρδεων ὑπέγραψα καὶ τὰ ἑξῆς»***.—*Meonius episcopus ecclesiae quae est Sardibus Lydiae subscripsi»* καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ πράξει τῆς καθαιρέσεως τοῦ Νεστορίου [129]).

ζ') Φλωρέντιος.

Φλαβιανὸς ὁ Κων/πόλεως [447-449] ἔχων ὑπ' ὄψει ἀναφορὰν ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ ***«παρὰ Φλωρεντίου τοῦ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Σαρδιακῆς μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας Λυδῶν*** καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν

---

128 β') Mansi, III σ. 453. ***Φ. Βαφείδου,*** ἐκκλ. ἱστορ. Α', σ. 222. 355. — 'Αρχιμ. ***Α. Χριστοδούλου,*** Πατρολογία Α', σελ. 359.—"Ορα καὶ Migne t. 13).

129) Mansi, t. IV. σ. 1223. 1224. 1364. — V. σ. 612. 711. 766.770. — VII. 701.— Le Quien I. σ. 860. —***Λαμπάκη*** σ. 57. 343.

διατελούντων θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων Ἰωάννου καὶ Κοσινίου, παρόντων καὶ τῶν τὰς ἀναφορὰς κομισάντων κληρικῶν» συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει (τῇ 8 Νοεμβρίου 448) τοὺς ἐνδημοῦντας τότε ἐν αὐτῇ ἐπισκόπους εἰς σύνοδον πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑποβληθείσης διαφορᾶς. Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην δὲν παρέστη ὁ Σάρδεων Φλωρέντιος, ἀλλὰ μόνον οἱ ἐκ τῶν Λυδῶν ἐπισκόπων Ὑρκάνων Ἰωάννης, Μοστίνης Ἰουλιανὸς καὶ Ἱεροκαισαρείας Κοσίνιος, οἵτινες καὶ ὑπέγραψαν τὴν εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς ὡς ἄνω ὑποθέσεως ἀποφασισθεῖσαν καθαίρεσιν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Εὐτυχοῦς. Τὸ ἑπόμενον ἔτος παρέστη εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ ληστρικὴν σύνοδον (8 Αὐγ. 449) ἀναφερόμενος ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἁπλῶς «***Φλωρέντιος Λυδῶν***» ἄνευ προσθήκης τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως Σάρδεων. Τυγχάνων γνώστης τῆς λατινικῆς γλώσσης μεθηρμήνευεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοὺς λόγους τῶν παρακαθημένων ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἀπεσταλμένων τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης. Κατὰ τὰς συζητήσεις ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου συναποφανθεὶς ὑπὲρ τῆς ἀθωώσεως τοῦ ἀρχιμ. Εὐτυχοῦς καὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Κων/πόλεως Φλαβιανοῦ καὶ τοῦ Δορυλαίου Εὐσεβίου. Παρέστη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ´ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον [451] ἀναφερόμενος ὡς »***Φλωρέντιος Σάρδεων***» (ἢ : ***Φλωρέντιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Σάρδεων Λυδίας***). Παρουσιάζεται ἱεράρχης ἐπιθυμῶν νὰ δίδηται τέρμα εἰς τὰς μακρὰς συζητήσεις, τῶν ὁποίων ὅμως μετεῖχε, ἀπετέλεσε δὲ καὶ μέλος τῆς συνταξάσης τὸν ὅρον τῆς συνόδου ἐπιτροπῆς ὑπογράψας ἅμα αὐτόν (***Φλωρέντιος ἐπίσκοπος Σάρδεων ὁρίσας ὑπέγραψα***) ὡς καὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, τὴν ἀθώωσιν τοῦ ἐπισκόπου Ἴβα καὶ τὸν κη´ κανόνα τῆς Συνόδου (***Φλωρέντιος ἐπίσκοπος Λυδῶν μητροπόλεως ὁρίσας ὑπέγραψα***). Ἐν τῷ λατινικῷ κειμένῳ τῆς πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης Λέοντα ἐπιστολῆς τῆς Δ´ Οἰκουμ. Συνόδου, κοινοποιούσης αὐτῷ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, ἀναφέρεται καὶ ὁ Φλωρέντιος («*Florentius episcopus Sardensium civitatis metropolis Lydiae, valere me ora, Deo amantissime pater*»). [130]).

η´) Αἰθέριος.

Λέων ὁ Θρᾷξ [457-474] ἐξέδωκε γράμματα πρὸς τοὺς Μητροπολί-

130) Mansi t. VI σ. 152. 565. 608. 613. 621. 641. 648. 649. 652. 653. 739. 749. 752. 840. 905. 906. 913. 928. 941. 977. 1036. 1054. 1083. 1170 καὶ t. VII σ. 445.— Le Quien I. σ. 862.—Ch. Hefele, Histoire des Conciles κλπ. t. II, 2 σ. 519. 521.— Τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπὶ Φλαβιανοῦ συνόδου εὕρηνται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῆς τοιαύτης καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ´ Οἰκουμ. Συνόδου —***Λαμπάκη*** σ. 343 —***Εὐαγρίου*** ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. Β´ κεφ. 18 καὶ βιβλ. ΙΕ´ κεφ. 30.

τας καὶ τοὺς προέχοντας ἐπισκόπους τῆς 'Ανατολῆς καλῶν αὐτοὺς ὅπως διὰ τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτῶν συνόδων διακηρύξωσι τὴν περὶ τοῦ 'Αλεξανδρείας Τιμοθέου καὶ καθόλου περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου γνώμην αὐτῶν. Μεταξὺ δ' ἄλλων ἐπέστειλε καὶ *Eutherio reverendissimo episcopo Sardensi*, ἀπαντήσαντι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ *(Aetherius episcopus Sardianorum Lydiae cum suis)* [131]).

θ') 'Ιουλιανός.

Παρέστη εἰς τὴν Ε΄ Οἰκουμ. Σύνοδον [553] καὶ ὑπογράψας τὸν ὅρον αὐτῆς ἀνεγνώρισε τὰς 4 προηγουμένας Οἰκουμ. Συνόδους καὶ ἀνεθεμάτισε «πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱρετικοῖς καὶ τοῖς ἀσεβέσιν αὐτῶν συγγράμμασι Θεόδωρον τὸν ἀσεβῆ, τὸν Μοψουεστίας γενόμενον ἐπίσκοπον, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ πάντα τὰ ἀσεβῶς γραφέντα Θεοδωρήτῳ καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην ῎Ιβα. . . » *(Julianus misericordia Dei episcopus Sardianorum metropoleos Lidiae provinciae, similiter)* [132]).

ι') Μαρῖνος.

Παρέστη εἰς τὴν ἐν Κων/πόλει ΣΤ΄ Οἰκουμεν. Σύνοδον [680] καὶ δὴ ἀπὸ τῆς θ΄ μέχρι τῆς ιη΄ τῆς καὶ τελευταίας συνεδρίας αὐτῆς ὑπογράψας τὸν «ὅρον τῆς πίστεως» **(Μαρῖνος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Σάρδεων μητροπόλεως τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας ὁρίσας ὑπέγραψα)**, τὸν «προσφωνητικὸν» πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνάτον **(Μαρῖνος ἐλέῳ Θεοῦ τῆς Σάρδεων μητροπόλεως τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας τῷδε τῷ προσφωνητικῷ δεηθεὶς ὑπέγραψα)** καὶ τὸ πρὸς τὸν Ρώμης 'Αγάθωνα [678-681] «συνοδικὸν γράμμα» **(Μαρῖνος ἐλέῳ Θεοῦ τῆς Σάρδεων μητροπόλεως τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τῆς ὑπ' ἐμὲ συνόδου ὁμοίως ὑπεσημηνάμην)** [133]).

ια') Εὐθύμιος.

'Εγεννήθη ἐν τῇ περιφερείᾳ Οὔζαρά, πλησίον τῶν ὁρίων τῆς Λυκαονίας, ἐκ γονέων χριστιανῶν, ἀρκετὰ εὐπόρων. Κατ' ἀρχὰς ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἠθέλησεν ἀργότερον νὰ τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ πρὸς τοῦτο

131) Le Quien I. σ. 862.—Mansi VII σ. 523. 571. 789.—῞Ορα καὶ σημ. 35.

132) Mansi IX, σ. 174. 192. 201. 202. 230. 297. 346. 367. 390. — Le Quien I, σ. 862.—*Λαμπάκη* σ. 343.

133) Mansi XI σ. 380. 389. 457. 520. 552. 584. 604. 613. 623. 625. 641. 669. 689. —Le Quien I, σελ. 862. — *Λαμπάκη* σ. 343.

ἀπεστάλη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπιδοθεὶς ἐκεῖ καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἄριστα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἐπιστρέψας οἴκαδε ἐγένετο μοναχὸς περιβληθεὶς τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ κατόπιν ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερεύς. Ἡ φήμη αὐτοῦ διαδοθεῖσα ἔφθασε καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Σάρδεων, διὸ καὶ ἅμα τῇ χηρείᾳ τοῦ θρόνου αὐτῆς ἐξελέγη οὗτος ποιμὴν τῆς μητροπόλεως ταύτης, (ἴσως ὀλίγον πρὸ τοῦ 787) καταναλίσκων ἑαυτὸν ἐν τῇ διακονίᾳ ταύτῃ καὶ ἄλλως καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ, κηρύττων ἅμα τακτικῶς καὶ τὸν θεῖον λόγον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ συνετάρασσεν ἡ εἰκονομαχία, πρὸς καταπολέμησιν δὲ αὐτῆς καὶ ἀναστήλωσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων συνεκλήθη ἡ Ζ΄ Οἰκουμ. Σύνοδος [787], εἰς ἣν παρέστη καὶ ὁ Σάρδεων Εὐθύμιος μετασχὼν ἐνεργῶς τῶν συζητήσεων καὶ συμβαλὼν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ περὶ τῶν ἱ. εἰκόνων ὅρου, ὃν ὡς καὶ τὰ σχετικὰ πρακτικὰ ὑπέγραψε (***Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάρδεων ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος ὑπέγραψα*** καὶ : ***Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάρδεων τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὁρίσας ὑπέγραψα»).*** [134]).

Ἡ στάσις αὐτοῦ ὑπερμαχήσαντος ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ ἡ καθόλου ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀφοσίωσις δὲν διέφυγε τὴν προ-

---

134) Ἐκ τῆς συζητήσεως τοῦ ἱ. πατρός. «Κἀγὼ τοῖς προαναγνωσθεῖσι γράμμασι τοῦ μακαριωτάτου Πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ τῇ ἐκθέσει τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ταρασίου εἰλικρινῶς καὶ ἀδιστάκτως ἑπόμενος συντίθημι καὶ καθομολογῶ οὕτω φρονήσας περί τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων· οὐχ ὥς τι νέον δόγμα παραδεξάμενος ἢ καινὸν ἐφεύρεμα, ἀλλ' ὡς ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τὴν περὶ αὐτῶν παράδοσιν ἔκ τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ θείων διδασκάλων τῶν ταύτας καταλελοιπότων ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσαν. Διὸ ὁλοψύχως ἀποδεχόμενος τὰς τοιαύτας σεπτὰς εἰκόνας μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ ἀσπαστικῆς προσκυνήσεως, τοὺς δὲ ἑτέρως ἢ ἐναντίως φρονοῦντας ἢ δογματίζοντας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἡγούμενος ἀποκηρύσσω καὶ αἱρετικῶς καταγγέλλω». (Mansi t. XII, σελ. 1087—1088). «Ὡς ἐν πάσῃ τῇ ἀληθείᾳ ἐξακολουθῶν καὶ ταῖς παραδόσεσι τῶν θείων ἀποστόλων καὶ πατέρων ἐντεθραμμένος, συναινῶ καὶ τοῖς ἀρτίως ἀναγνωσθεῖσι χαράγμασι Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τοῖς ἀναπεμφθεῖσι παρὰ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν· καὶ τὸ αὐτῶν καὶ ἐμὸν φρόνημα περί τε τῶν ἱερῶν δογμάτων καὶ περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἓν καὶ ἀπαράλλακτον ἡγοῦμαι· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα κενολογοῦντας ἢ φλυαροῦντας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ μὴ στοιχοῦντας τοῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις, αἱρετικοὺς καὶ διεστραμμένους γνώσεων καὶ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μακρὰν ἐκτὸς τίθημι» σελ. 1157. Ὅρα καὶ σ. 991. 1011. 1015. 1039. 1051. 1114· tom. XIII σ. 1. 37. 129. 135. 157. 172. 204. 365. 381. 413. 497. 507. 509. 521. 540. 562. 582. 625. 639. 722. 731.

σοχὴν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Εἰρήνης, οἵτινες καὶ ἐχρησιμοποίησαν αὐτὸν εἰς διαφόρους πρεσβείας καὶ ἀποστολάς, μετὰ δὲ τὴν ἐπιτυχῆ αὐτῶν διεκπεραίωσιν ἐπέστρεψε καὶ πάλιν ὁ ἱ. πατὴρ παρὰ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἀφοσιωθεὶς καὶ αὖθις ἐκ τοῦ σύνεγγυς εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν αὐτοῦ ἔργον πανταχοῦ καὶ πάντοτε δεικνὺς ἁγιότητα βίου καὶ εὐστάθειαν χαρακτῆρος, ἀδιαφορῶν τελείως διὰ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τῆς πολιτείας καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν ἐξορίαν, τὴν ὁποίαν καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ. 'Επὶ Νικηφόρου Α' [802-811] δηλ. ἀνώτερος πολιτικὸς ὑπάλληλος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάρδεων ἐζήτησεν ἵνα βίᾳ νυμφευθῇ νεάνιδά τινα, ἀποστέργουσαν αὐτὸν καὶ ἀναγκασθεῖσαν ἐν τέλει ἵνα προστρέξῃ παρὰ τῷ ἱ. Εὐθυμίῳ, ὅστις, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου, εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς μονήν τινα. Τοῦτο μαθὼν ὁ ὑπάλληλος καὶ ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἱ. πατρὸς διέβαλεν αὐτὸν ἁρμοδίως παρὰ τῷ βασιλεῖ εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τοῦ κράτους, τὴν νῆσον Πατταλαραίαν. Πότε ἀκριβῶς ἐξωρίσθη τότε τὸ πρῶτον, ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον μόνον εἶνε, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατρίψας ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐδοκίμασεν ἀμετρήτους θλίψεις καὶ στενοχωρίας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 814 εὑρίσκομεν αὐτὸν ἐν Κων/πόλει συμμετέχοντα τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου [806-815] συγκληθείσης συνόδου διὰ τὸ ζήτημα τῶν ἱ. εἰκόνων, κατόπιν δὲ καὶ τῆς ἐνώπιον Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου [813-820] γενομένης συζητήσεως ἀπειλήσας μάλιστα τοὺς ἀντιλέγοντας διὰ τοῦ πυρὸς τῆς κολάσεως.

῾Η ἐμμονὴ τοῦ ἱ. Εὐθυμίου ἐν τῇ ἰδέᾳ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἐπήνεγκε τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐξορίαν εἰς Ἄσσον, πλησίον τοῦ Ἀδραμυτίου, ἐπισυμβᾶσαν πάντως μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Θεοδότου τοῦ Κασσιτηρᾶ γενομένην μετὰ τὸ Πάσχα [815] σύνοδον. Διαμείνας καὶ πάλιν ἐπὶ χρόνον πολὺν ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἀνεκλήθη μετ' ἄλλων καὶ οὗτος κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ [Δεκ. 820-29], πάντοτε ἐμμένων εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων πεποιθήσεις αὐτοῦ, τὰς ὁποίας καὶ ὑπεστήριζεν ἐνθέρμως κατὰ τὰς μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν εἰκονομάχων σχετικὰς συζητήσεις. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐξοργισθεὶς καὶ «νῦν μὲν τοὺς μοναχοὺς διαπτύων καὶ παντοίοις περιβάλλων δεινοῖς καὶ ποιναῖς, νῦν δὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς ἐγκλείων φρουραῖς καὶ ὑπερορίους τιθείς, ἐντεῦθεν καὶ Μεθόδιον τὸν μετὰ βραχὺ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀξιωθέντα καὶ **Εὐθύμιον τὸν τηνικαῦτα τῶν Σάρδεων προεδρεύοντα** τῷ αὐτοῦ θελήματι μὴ ὑπείκοντας μηδὲ τὴν τῶν θείων εἰκόνων ἐξαρνουμένους τιμήν, τῆς πόλεως ἔξωθεῖ καὶ τὸν μὲν θεῖον Μεθόδιον φυλακῇ παραδίδωσι κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Ἀκρίτου, **τὸν δὲ μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι βουνεύροις τυ-**

πτόμενον ἀφειδῶς». Καὶ οὕτως ὁ ἱ. πατὴρ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως θανατωθεὶς — κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 824, πάντως δὲ πρὸ τοῦ θανάτου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου [11 Νοεμβρίου 826]—ἐγένετο ὁμολογητὴς «***σύνδεσμος τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Ἀθανασίῳ σύναθλος***», τὸ δὲ ἱερὸν αὐτοῦ καὶ πολύαθλον σκῆνος, ἄγνωστον ἐπακριβῶς πότε, πῶς, πόθεν καὶ ὑπὸ τίνος μετενεχθὲν εἰς Χιλὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης διέμεινεν ἐκεῖ μέχρις ἐσχάτων εἰς προσκύνησιν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν. Ἡ Ἐκκλησία τελεῖ τὴν ἐπέτειον μνήμην τοῦ ἱ. πατρὸς τὴν 26 Δεκεμβρίου [135]).

[Ἀκολουθεῖ]

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

«***Ὁ τόπος ὁ ἴδιος***» ἐν Πράξ. 1, 25 καὶ τὸ «***δότε τόπον τῇ ὀργῇ***» ἐν Ρωμ. 12, 19.

Ἡ ἑξῆς ἀπόπειρα τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τῶν ὡς ἄνω δύο γραφικῶν ρήσεων ὀφείλεται εἰς τὴν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ φιλοτιμίαν τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ἠλ. Ἀλεξανδρίδου, εἰς ὅσα γράφων ἐν τῇ **Ὀρθοδοξίᾳ** περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὅρου **τὸν τόπον ἐπέχων,** ὑποσημειοῖ καὶ περὶ αὐτῶν ἐν σελ. 226 τοῦ τεύχους 32.

Ὅ,τι ἑλληνιστὶ εἶναι **τόπος,** τοῦτο λατινιστὶ εἶναι *locus* (γαλλιστὶ *lieu*). Εἶναι πολὺ δύσκολον ἐτυμολογικῶς νὰ συσχετισθῶσιν αἱ δύο λέξεις. Ἀπό γε τοῦ δευτέρου συμφώνου, π καὶ c θὰ ἦτο εὔκολος ἡ συσχέτισις αὐτῶν, ὡς ἐν τῇ λέξει **λύκος**=*lupus*, ὄχι ὅμως καὶ ἀπὸ τοῦ συμφώνου αὐτῶν τοῦ πρώτου, τ καὶ l, οὐδὲ δύναται νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ

---

135) **J. Pargoire**: «Saint Euthyme et Jean de Sardes» ἐν τῷ περιοδικῷ Echos d'Orient t. V (1901-1902) σελ. 157-161.—***Τοῦ αὐτοῦ*** : L'église Byzantine de 527 à 847, 3 edit, Paris 1923, σελ. 303. 322 364.—Fabricii, ἔνθα ἀνωτέρω, t. VII σελ. 479. 688. X. 440. 441, XI. 624.—**Le Quien** I', 862-63.—***Λαμπάκη***, σελ. 343. —Ἀκολουθίαν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σάρδεων τοῦ Ὁμολογητοῦ ὑπὸ ***Ἰακώβου Ἱεροδιακόνου***. Ἀθῆναι. 1852 σ. 19-32. — ***Κρουμβάχερ***, ἱστορία τῆς Βυζαντ. Λογοτεχνίας τόμ. Α', σελ. 389. 395. — ***Γ. Κεδρηνός***, ἔκδ. Βόννης, τόμ. Β', σελ. 72-73.—***Κ. Παπαρρηγοπούλου*** ἱστορία τοῦ ἑλλην. ἔθνους ἔκδ. δ', τόμ. Γ', σελ. 661-663. 689. —***Φ. Βαφείδου***, ἐκκλ. ἱστορία Β', σ. 45. — ***Μ. Γεδεὼν*** Πατριαρχ. Πίνακες σ. 272. — ***Τοῦ αὐτοῦ*** «ἡ ἐγγύη ἐπὶ τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων», ἄρθρον ἐν ***Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ***, ἔτος Γ' (1883) σ. 563.—Τὰς ἐπιστολὰς πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου ὅρα ἐν ***παραρτήματι***.

συγγενείας τινὸς τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ **δάκρυ** καὶ *lacryma*. Οἱ Ἑβδομήκοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποδίδουσι διὰ τοῦ **τόπος** ὅ,τι ἐν τῷ ἑβραϊκῷ εἶναι μακώμ, maqôm, ἀπὸ τοῦ ῥήματος qûm qâm=**κεῖσθαι, ἐγείρεσθαι.**

Ὡς πρὸς τὸ σημαινόμενον ὁ **τόπος** συνώνυμον ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἔχει τὸν **χῶρον** ἢ καὶ **χώραν** (=spatium, γαλλ. éspace), μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ **χώρου** εἶναι εὐρυτέρα τῆς τοῦ **τόπου,** ποσοτικῶς τε καὶ ποιοτικῶς ὡς μᾶλλον ὡρισμένου καὶ μᾶλλον συγκεκριμένου, ὃν τρόπον ἀκριβῶς καὶ ἡ ἔννοια τοῦ **χρόνου** εἶναι εὐρυτέρα τῆς τοῦ **καιροῦ,** ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Πράξ. 1,7 «οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς (πρβλ. καὶ 1 Θεσσ. 5, 1).

Ὡς γνωστόν, αἱ ἔννοιαι τοῦ **χώρου** καὶ τοῦ **χρόνου** φιλοσοφικῶς καὶ μεταφυσικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὰ μεγάλα καὶ δύσκολα προβλήματα. Δὲν ὑποθέτω ὅτι **ἐξηγητικῶς** συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἐκδοχὴν τῶν ἐν λόγῳ δύο γραφικῶν ῥήσεων. Ὁ κ. Ἀλεξανδρίδης πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ὅτι ἡ λέξις **τόπος** σημαίνει καὶ **τάξιν,** προσάγει τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ὡς ἄνω χωρίων «πορευθῆναι εἰς τὸν **τόπον τὸν ἴδιον»,** μετὰ τῆς ἐπ᾽ αὐτοῦ ἑρμηνείας τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου. **«Ἴδιον τόπον** καλεῖ ὃν ἔμελλεν ἀξίως ὁ Ματθίας κατέχειν· ὥσπερ γὰρ Ἰούδα ἀλλότριον γέγονε καὶ πρὶν ἢ ἐκεῖθεν ἐκπέσῃ ἀφοῦ τὰ τῆς φιλαργυρίας καὶ προδοσίας ἐνόσησε, οὕτως ἴδιος γέγονε τοῦ Ματθίου καὶ πρὶν ἢ τοῦτον κατασχεῖν ἀφ᾽ οὗ ἄξιον ἑαυτὸν τῆς τηλικαύτης δωρεᾶς παρέσχεν». Κάλλιστα ἐννοεῖ ὁ Θεοφύλακτος ποίαν ἔχουσιν ἐν τῇ ῥήσει ἔμφασιν αἱ λέξεις «εἰς τὸν τόπον **τὸν ἴδιον» (=τὸν ἰδικόν της,** καὶ ὄχι ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον, **εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν),** ἀλλὰ τὸ ἀμφιβαλλόμενον εἶναι, ἂν **ὁ τόπος ὁ ἰδικός του, ὁ τόπος ὁ αὐτῷ ἀνήκων,** εἶναι τοῦ Ματθίου ἢ μᾶλλον τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν δύο ὑποψηφίων, ἢ τοὐναντίον εἶναι τοῦ **Ἰούδα** αὐτοῦ, ὡς αὐτῷ προωρισμένος καὶ παρεσκευασμένος ἄνωθεν, κατὰ τὸ λεγόμενον ἐν Ματθαίου 25, 41· «πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ». Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῆς πρώτης θὰ συνηγόρει τὸ μόριον **καὶ** πρὸ τοῦ «πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον», ἐὰν εἶχε τὴν μαρτυρίαν ἐγκρίτων ἀπογράφων καὶ ἐκδόσεων, καὶ ἀγνοοῦμεν ἐπὶ τίνι βάσει παρατίθεται τὸ χωρίον ἐν τῇ ὑποσημειώσει μετὰ τῆς προσθήκης ταύτης ὡς καὶ μετ᾽ ἄλλων τινῶν ἔστω καὶ μικρῶν παραλλαγῶν· «ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω **ἐκ τῶν δύο τούτων** ἕνα λαβεῖν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ᾽ ἧς παρέβη **ὁ** Ἰούδας **καὶ** πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον» ἐν ᾧ τὸ κείμενον κατὰ τὰς ἐγκρίτους ἀναγνώσεις ἔχει οὕτως· «ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα

λαβεῖν **τὸν** κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, **ἐξ** ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον». Βεβαίως **καὶ ἄνευ** τοῦ μορίου ἐκείνου τὸ «πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον» εἶναι **δυνατὸν** νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο, ἐν εἴδει ἀπαρεμφάτου τελικῆς, **ἵνα πορευθῇ εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.** Ἀλλὰ δὲν παρέλκει ἡ ἐπιφορὰ αὕτη μετὰ τὰ προηγηθέντα **«λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης,** ἐξ ἧς παρέβη Ἰούδας» ; Δὲν εἶναι πολλῷ ἁπλούστερον καὶ φυσικώτερον νὰ ἀναφερθῇ ἡ προσθήκη εἰς τὸν Ἰούδαν αὐτόν, **«ἐξ ἧς παρέβη** Ἰούδας **πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον»** καὶ νὰ ἐξηγηθῇ οὕτως: **διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον τὸν ἀνήκοντα αὐτῷ καὶ ὡρισμένον πᾶσι τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ,** πᾶσι τοῖς υἱοῖς τῆς γεέννης ; Αὐτὸ τὸ ῥῆμα **πορευθῆναι** δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, κατὰ τὸ προσαχθὲν ἀπὸ τοῦ Ματθαίου χωρίον· «πορεύεσθε.... εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον» κτλ. ; Προηγήθη ἡ ἐν σώματι καταλαβοῦσα τὸν προδότην τιμωρία (τὸ «πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος» στχ. 18), ἐπιφέρεται καὶ ἡ ἐν Ἅδου ἀναμένουσα αὐτὸν τύχη. Νομίζω ὅτι εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῶν συμφραζομένων ὑπαγορευμένη ὀρθὴ ἐκδοχὴ τῆς ῥήσεως. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς ἀμέσως ἐπιφερομένης ῥήσεως, «καὶ ἔδωκεν κλήρους αὐτῶν» φρονῶ ὅτι διὰ τῆς γενικῆς **αὐτῶν** ὁρίζονται οἱ κλῆροι ὄχι **ἀπὸ τῶν διδόντων αὐτούς,** ἀλλ᾽ **ὑπὲρ ὧν δίδονται,** ὡσεὶ ἔκειτο **καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς,** ὡς καὶ ἀποδίδεται ἐν τῇ Βουλγάτᾳ· et dederunt sortes eis [1]), κατὰ τὸ κρατοῦν τότε σύστημα τῶν κληρώσεων, καθ᾽ ὃ οἱ κλῆροι τῶν ὑποψηφίων, μετὰ ἐπιγραφῆς τοῦ ὀνόματος ἑνὸς ἑκάστου, ἐτίθεντο εἰς δοχεῖόν τι, καὶ μετὰ τὴν διακίνησιν τοῦ δοχείου, οὗτινος κλῆρος ἐξήγετο ἢ ἔπιπτε πρῶτος, αὐτὸς ἐλογίζετο καὶ ὁ ἐπιτυχών.

Ὡς πρὸς τὴν ἄλλην ῥῆσιν, τὴν ἀποστολικήν, **δότε τόπον τῇ ὀργῇ,** ὁμολογῶ ὅτι εὑρίσκομαι ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐννοήσω πῶς πρὸς αὐτὴν σχετίζεται ἡ κατὰ Προκόπιον τὸν Γαζαῖον εἰδικὴ σημασία τοῦ **τόπου** ὡς **ἀκολουθίας εἱρμοῦ τινος.** Ἐὰν ὁ Γαζαῖος ἔζη ἐπὶ τῆς ἀραβοκρατίας, ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ ὅτι **κατ᾽ ἀραβισμὸν** τὸ ἑλληνικὸν **τόπος** εἶχε προσλάβει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ maqam, ὅπως καὶ ὁ **οἶκος** προσέλαβε ὕστερον τὴν σημασίαν τοῦ ἀντιστοίχου ἀραβικοῦ *beit.*

Λέγων ταῦτα δὲν ἐννοῶ ὅτι ὁ **τόπος** (=θέσις) δὲν δύναται ἐκ μετα-

---

1) Εἶναι περίεργον ὅτι ἡ αὐτὴ Βουλγάτα ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ (Α) τὴν αὐτὴν φράσιν ***«ὁ κλῆρος τῆς διακονίας»*** ***(=ἡ διὰ κλήρου ὁριζομένη μερὶς ἢ μετοχὴ τῆς διακονίας),*** ἄλλως ἀποδίδει ἐν στχ. (17 sortem ministerii) καὶ ἄλλως ἐν στχ. 25 (lo-cum ministerii), ἐκεῖ μὲν συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα, ἐνταῦθα δὲ παρὰ τὸ γράμμα καὶ ἀσυμμέτρως πρὸς τὸ πνεῦμα.

φορᾶς νὰ σημαίνη καὶ τὴν προσήκουσαν συνοχὴν καὶ ἀκολουθίαν, ὡς λέγομεν καὶ ἡμεῖς **ἔχει τὴν θέσιν του,** εἶναι **εἰς τὴν θέσιν του,** δεικνύει δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἀρχαίου ἐπιθέτου **ἄτοπος.** Ὅ,τι δυσκολεύομαι νὰ ἐννοήσω εἶναι, πῶς καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποδοχῆς διασαφηνίζεται ἡ ρῆσις ἐκείνη, «δότε τόπον τῇ ὀργῇ» ;

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν **τόπος,** ὅπως καὶ τὸ λατινικὸν locus, κατὰ μίαν τῶν μεταφορικῶν αὐτῶν ἐκδοχῶν σημαίνει καὶ τὴν **εὐκαιρίαν,** καὶ τὴν **ἀφορμήν,** καὶ τὴν **ἄδειαν** καὶ **δύναμιν,** ὅπως καὶ ἡμεῖς λέγομεν κάμνω, παρέχω θέσιν, οἱ δὲ ἀρχαῖοι τὸ αὐτὸ ἐξέφραζον διὰ τῶν ρημάτων **ἐγχωρεῖν, χωρεῖν.**

Οὕτως ἐν Σοφίᾳ Σολομῶντος 12, 10· «κρίνων δὲ κατὰ βραχὺ **ἐδίδους τόπον** μετανοίας».

Ἐν Σοφίᾳ Σειρὰχ 38, 12· καὶ **ἰατρῷ δὸς τόπον,** καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν ὁ Κύριος, καὶ **μὴ ἀποστήτω σου,** καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία».

Ἐν Πράξεων 25, 26 «πρὸς οὓς ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος Ρωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος.... **τόπον τε ἀπολογίας λάβοι».**

Ἐν Ἑβρ. 8, 7· «εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη [διαθήκη] ἦν ἄμεμπτος οὐκ ἂν δευτέρας **ἐζητεῖτο τοπος».**

»12, 17· «μετανοίας γὰρ **τόπον οὐχ εὗρε,** καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτόν».

Καὶ ἐν Ἐφεσ. 4, 27 κατ' ἀπαγόρευσιν· «ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, **μηδὲ δίδοτε τόπον** τῷ διαβόλῳ».

Κατὰ ταῦτα δὲ τὸ «δότε τόπον τῇ ὀργῇ» δὲν δύναται νὰ σημαίνη, ὡς κοινῶς ἐκλαμβάνεται, καταστέλλετε, ἢ ἀφήσατε νὰ ἐξατμισθῇ ἡ ὀργή σας, ἀλλὰ **ἀφήσατε τόπον πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ὀργῆς,** ἐννοεῖται, **θείας.** Διὸ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ἐκ τῆς Παλαιᾶς· «ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος». Ἡ αἰτιολογία αὕτη βεβαίως συμβιβάζεται καὶ μετὰ τῆς κοινῆς ἐκδοχῆς· **καταστέλλετε ὑμεῖς τὴν ὀργήν σας, διότι ὑπάρχει ὁ ἐκδικήσων·** πλὴν ἡ ἐκδοχὴ ἐκείνη εἶναι ἁπλουστέρα, ὑπαγορευομένη ὑπ' αὐτῆς τῆς θετικῆς ἐκφορᾶς τοῦ λόγου. Εἶναι ἄλλο ζήτημα, ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐκδοχαὶ καταλήγουσιν εἰς τὸ αὐτό, εἰς τὸ ἀφιέναι τὴν δικαίαν τιμωρίαν τῷ ἀποδιδόντι τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ, ὡς ἐπὶ καλοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ κακοῦ.

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΑΙ ΕΝ MALINES ΣΥΝΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Καὶ πρὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1924 ἐψιθυρίζετο ἐν Ἀγγλίᾳ ὅτι διεξήγοντο διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν ἐν Βελγίῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Malines Καρδιναλίου Mercier. Τὸ πρῶτον ὅμως δημοσίᾳ περὶ αὐτῶν ἐγένετο λόγος ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ, τὴν ὁποίαν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1923 ἀπέλυσε πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀνεξαρτήτων σωμάτων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον. Καίτοι τὸ περιεχόμενον τῶν διαπραγματεύσεων ἐκείνων, εἰς ἃς ἐπισήμως ἐδόθη τὸ ὀλιγώτερον προσκροῦον ὄνομα «συνδιαλέξεις» παρέμενε μυστικόν, αἱ γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀνακοινώσεις προὐκάλεσαν τότε θύελλαν συζητήσεων καὶ ἐπικρίσεων ἔν τε τῷ ἡμερησίῳ καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ ἐκκλησιαστικῷ τύπῳ. Ἡ προτεσταντίζουσα μερὶς τῶν Ἀγγλικανῶν ἰδίᾳ ἐπετέθη κατὰ πάσης ἀποπείρας συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ρώμης, ὡς δυναμένης νὰ διακινδυνεύσῃ τὸν **εὐαγγελικὸν** χαρακτῆρα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται ἠνάγκασαν τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον, ὅπως ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὰς ἐν τῇ Ἄνω Βουλῇ (τῇ τῶν Ἐπισκόπων) τῆς Κληρικῆς Συνελεύσεως (Convocation) τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου 1924. Αἱ ἐπικρίσεις, εἶπε τότε, ἦσαν τριῶν εἰδῶν. Οἱ μέν, ὄχι μόνον Ἀγγλικανοί, ἀλλὰ καὶ Σκῶτοι Πρεσβυτεριανοὶ καὶ Ἀσυμμόρφωτοι Ἡγέται ἀπευθυνθέντες πρὸς αὐτὸν ἐπεδοκίμασαν καὶ ὅσα ἔπραξε καὶ ὅσα παρέλειψε νὰ πράξῃ. Ἄλλοι παρεξηγοῦντες τὰ γενόμενα δὲν ἐφοβήθησαν μόνον καὶ ὠργίσθησαν, ἀλλὰ καὶ κατήγγειλαν αὐτόν, ὅτι «προὔδωκε τὴν ἐκκλησίαν», ὅτι «ἐπώλησε τὴν δίοδον», ὅτι «ἔκαμψε γόνυ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν», ὅτι «ἡγήθη μυστικῆς συνωμοσίας ἐναντίον τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἄλλοι τέλος ὑπέρμαχοι τῶν προτεσταντικῶν ἀρχῶν καὶ τρέμοντες πρὸ παντός, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ φανῇ ὡς συμφιλίωσις μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διὰ τῆς ἐνεργείας ἢ τῶν παραλείψεων αὐτοῦ ἔβλαψε τὴν ὑπ' αὐτῶν φιλουμένην Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἐκφράζων ἀπορίαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὅτι αἱ τόσον σαφεῖς δηλώσεις αὐτοῦ παρεξηγήθησαν, προβαίνει εἰς μᾶλλον ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν τῶν γενομένων. Πρὸ δύο ἐτῶν, εἶπεν, ὅλως τυχαίως διωργανώθη συνάντησις ὁμίλων Ἀγγλικανῶν μετὰ ὁμίλων Ρωμαιοκαθολικῶν ἐν Βελγίῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Καρδιναλίου Mercier ἐν Malines τοῦ Βελ-

γίου. Λαβὼν γνῶσιν τῶν συναντήσεων τούτων δὲν ἔκρινεν, ὅτι ἔδει νὰ παρακωλύσῃ αὐτάς, διότι πράττων τοῦτο θὰ ἀντέφασκε πρὸς τὴν Ἔκκλησιν τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ [1920] ὑπὲρ προαγωγῆς εὐρυτέρας ἑνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Τοὐναντίον μάλιστα ἔδωκεν ὁδηγίας εἰς τοὺς μεταβαίνοντας διὰ τὴν τρίτην συνάντησιν, ὅπως ἐκθέσωσι τὴν ἀληθῆ θέσιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη καθωρίσθη ὑπὸ τῶν μεγάλων αὐτῆς θεολόγων, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπαφήν, εἰς ἣν οἱ Ἀγγλικανοὶ ἦλθον πρὸς τὰς «ἐλευθέρας λεγομένας Ἐκκλησίας». Ἀλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἠρνήθη διαρρήδην, ὅτι προὔκειτο περὶ διαπραγματεύσεων καὶ ὠνόμασεν αὐτὰς ἁπλῶς «ἰδιωτικὰς διαλέξεις σχετιζομένας πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας», εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποσκοπούσας εἰμὴ εἰς τὴν διαλεύκανσιν τῆς καταστάσεως ἑκατέρωθεν. Αἱ ἐξηγήσεις αὗται ἐκρίθησαν ἐπαρκεῖς καὶ πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος δημοσίᾳ κατέπαυσε μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1927, ὅτε ἡ ἐπίκρισις ἀνερριπίσθη ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς.

Μετὰ τὴν συντέλεσιν καὶ τῆς τελευταίας τῶν συναντήσεων ἀνεγράφη ἐν τῷ τύπῳ, ὅτι προσεχῶς προὔκειτο νὰ ἐκδοθῇ ἐπίσημος ἔκθεσις τῶν ἐν Malines συνδιαλέξεων. Καὶ μόνη ἡ εἴδησις αὕτη ἤρκεσε νὰ ἀναφλέξῃ καὶ πάλιν το πολεμικὸν μένος τῆς προτεσταντιζούσης μερίδος, ὁ δὲ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος προβλέπων, ὅτι ἡ δημοσίευσις τῆς ἐκθέσεως θὰ ἔχυνεν ἔλαιον ἐπὶ τὴν πυράν, ἥτις ἀνήφθη μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ μερίδων συνεπείᾳ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Εὐχολογίου, διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς δημοσιεύσεως μέχρις οὗ τὸ Νέον Εὐχολόγιον ἐγκριθῇ καὶ ὑπὸ τῶν δύο τοῦ Κράτους Βουλῶν. Μετὰ τὴν ἀπόρριψιν ὅμως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ὁ πρωτεργάτης τῶν συνδιαλέξεων λὸρδος Halifax ἔκρινεν, ὅτι ἔδει πρῶτος νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν καὶ ἐδημοσίευσε κατὰ Ἰανουάριον ἐ. ἔ. φυλλάδιον ἐπιγράψας αὐτό: «Σημειώσεις εἰς τὰς ἐν Malines συνδιαλέξεις, 1921-25, σημεῖα συμφωνίας». Εἰς τὴν δημοσίευσιν ταύτην δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ δημοσίευσις τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως ὑπὸ τὸν τίτλον: «αἱ ἐν Malines συνδιαλέξεις 1921—1925».

*
* *

Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Φυλλαδίου λέγεται, ὅτι τοῦτο εἶνε ἔκθεσις ὑποβληθεῖσα εἰς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπ. Καντουαρίας ὑπὸ τῶν μετασχόντων τῶν συνδιαλέξεων Ἀγγλικανῶν καὶ προστίθεται ρητῶς, ὅτι τόσον ἡ εὐθύνη τῶν λεχθέντων, ὅσον καὶ ἡ τῆς ἐκθέσεως βαρύνει τοὺς μετασχόντας τῶν συνδιαλέξεων καὶ γράψαντας ταύτην. Αἱ ἐν Malines συναντήσεις ἦσαν ἐν ὅλῳ πέντε. Κατὰ τὰς δύο πρώτας παρίσταντο Ἀγγλικανοὶ μὲν ὁ λόρδος Halifax, ὁ Δεκᾶνος [Dean] τοῦ Wells καὶ ὁ Dr Frerc, Ρωμαιοκα-

θολικοὶ δὲ ὁ Καρδινάλιος Mercier, ὁ Mgr Van Roey, Πρωτοσύγκελλος ἐν Malines καὶ ὁ ἀββᾶς Portal. Περί τῆς δευτέρας συναντήσεως ρητῶς λέγεται, ὅτι οἱ Ἀγγλικανοὶ προσῆλθον τῇ φιλικῇ συγκαταθέσει τῶν Ἀρχιεπισκόπων Καντουαρίας καὶ Ὑόρκης καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐν γνώσει τῆς Παπικῆς Ἕδρας. Κατὰ τὴν τρίτην συνάντησιν εἰς τοὺς Ἀγγλικανοὺς προσετέθησαν ὁ Ἐπίσκοπος Gore καὶ ὁ Dr Kidd ἀξιώσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουρίας καὶ εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς προσκλήσει τοῦ Καρδιναλίου Mercier προσετέθησαν ὁ Mge Battifol καὶ ὁ M. Hemmer, ἐφημέριος τῆς ἐν Παρισίοις Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τῆς πέμπτης καὶ τελευταίας συναντήσεως γενομένης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρδιναλίου Mercier καὶ τοῦ ἀββᾶ Portal δὲν μετέσχον ὁ Ἐπίσκοπος Gore καὶ ὁ Δεκᾶνος τοῦ Wells. Τὸ φυλλάδιον πλὴν τῆς ἐκθέσεως πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ἧς παρατίθεται καὶ γαλλικὴ μετάφρασις, περιέχει ἐν παραρτήματι συντομώτερον Ὑπόμνημα συνταχθὲν ὑπὸ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μελῶν ἐν γαλλικῇ γλώσσῃ μετὰ ἀγγλικῆς μεταφράσεως. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων τὸ Φυλλάδιον περιέχει 1ον] Ἀπόσπασμα τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἐν τῇ ἄνω Βουλῇ τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου 1924 καὶ 2ον] Ἐπιστολὴν τοῦ Καρδιναλίου Mercier πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1925.

Α') Ἡ ἔκθεσις τῶν Ἀγγλικανῶν.

Ἡ ἔκθεσις ἐν ἀρχῇ ἐξιστορεῖ διὰ βραχέων τὴν ἀφορμὴν τῶν συνδιαλέξεων. Ὁ λόρδος Halifax ἐπισκεφθεὶς τὸ φθινόπωρον τοῦ 1921 τὸν Καρδινάλιον Mercier ἠρώτησεν, ἂν οὗτος συγκατετίθετο νὰ δεχθῇ φίλους τινὰς ποθοῦντας, ὡς αὐτός, τὴν προσέγγισιν τῆς Ἀγγλικανικῆς πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καθόσον κατόπι τῆς Ἐκκλήσεως τοῦ Λάμπεθ ἡ στιγμὴ ἐφαίνετο εὐνοϊκὴ πρὸς ἐπιδίωξιν ὁρατῆς, γενικῆς ἑνότητος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὴν παράκλησιν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβε καὶ ὁ συνοδεύσας τὸν λόρδον Halifax ἀββᾶς Portal, ἐνέδωκεν ὁ Καρδινάλιος καὶ οὕτω διωργανώθη ἡ πρώτη συνάντησις.

Ἡ πρώτη συνάντησις [6—8 Δεκεμβρίου 1921].

Κατ' αὐτὴν μετὰ κοινὴν προσευχὴν ἀνεγνώσθη Ὑπόμνημα τοῦ λόρδου Halifax «περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς φύσεως τῶν Μυστηρίων ὡς παρουσιάζονται ἐν τοῖς Τυπικοῖς [βιβλίοις] τῶν Ἀγγλικανῶν» καὶ τοῦτο ἐτέθη ὡς βάσις πρὸς συζήτησιν. Αὕτη διεξήχθη ἐλευθέρως καὶ μετὰ τοῦ πόθου ἑκατέρωθεν, ὅπως ἀρθῶσιν αἱ παρεξηγήσεις ὡς πρὸς τὸν ἀληθῆ βίον ἑκάστης Ἐκκλησίας, ἐξευρεθῇ βάσις κοινῆς πί-

στεως καὶ προκύψωσιν ἐλπίδες ἑνώσεως. Ἡ συζήτησις διήρκεσε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ μολονότι δὲν διετυπώθησαν συμπεράσματα «πάντως συνεφώνησαν περὶ τῆς ἀνάγκης καθολικῆς ἑνότητος, ἥτις δέον νὰ εἶνε ὁρατή», οἱ δὲ Ἀγγλικανοὶ προθύμως ἀνεγνώρισαν, ὅτι ἂν ἀρθῶσι τὰ ἐμπόδια, τὰ κωλύοντα τοιαύτην ἕνωσιν, «θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀναγνωρισθῇ τὸ ἱστορικὸν πρωτεῖον ἢ ἡ ἀρχηγία ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἕδραν», καίτοι τὸ τελευταῖον τοῦτο παρέμεινεν ἀκαθόριστον. Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀνεγνώσθη ἡ «Ἔκκλησις τοῦ Λάμπεθ πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς» καὶ συνεζητήθη κατὰ παραγράφους. Προκειμένου περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ***ποικιλίας*** ἐν τῇ ἑνότητι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρίσθη, ὅτι καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τοιαύτην, καίπερ περιωρισμένην, ἐν ζητήμασι διοικήσεως. Ἐπὶ τῶν λέξεων τῆς Ἐκκλήσεως, ὅτι «ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀποτελεῖ τὸν γνώμονα τῆς πίστεως» οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐδήλωσαν, ὅτι δύνανται νὰ δεχθῶσιν αὐτὰς μετὰ τῆς προσθήκης «συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας», οἱ δὲ Ἀγγλικανοὶ ἀντιπαρετήρησαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας πάντοτε ἐπεκαλέσθη τὴν αὐθεντίαν τῶν Πατέρων ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Εἰς τὰς ἐπικρίσεις ὑπὸ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς 7ης παραγράφου τῆς Ἐκκλησίας λεγούσης, ὅτι «τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα εἶνε τὸ ἄριστον ὄργανον πρὸς διατήρησιν τῆς ἑνότητος καὶ τῆς συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας» οἱ Ἀγγλικανοὶ ἀπήντησαν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἡ Ἔκκλησις ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν θέσιν τῶν «ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν». Ὅτε δὲ ἀφ' ἑτέρου οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἰσχυρίσθησαν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ἰδίαν ὁρατὴν κεφαλὴν ὡς κέντρον τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἑνότητος, ὡς ἕκαστος ἐπίσκοπος εἶνε ὁρατὸν κέντρον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ περιοχῇ, μετ' ἀνταλλαγὴν τινων ἐκρίθη, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς Παπωσύνης πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους κέκτηται τοιαύτην σπουδαιότητα, ὥστε ἡ ἐξέτασις αὐτοῦ δέον νὰ γένηται ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας συζητήσεως. Ἐν τοσούτῳ οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐθεώρησαν ἀπαραίτητον νὰ δηλώσωσιν, ὅτι ἡ Ἔκκλησις ἀπηυθύνετο πρὸς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον καὶ ὅτι ἐν οἱαδήποτε προσεγγίσει πρὸς ἕνωσιν «εἶνε ὑπόχρεοι νὰ εὑρίσκωνται, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὰς Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις ἔχουσι καὶ πρὸς τοὺς Ἀσυμμορφώτους». Ὁ Καρδινάλιος ἀπήντησεν, ὅτι ἐπειδὴ τινὲς τῶν ἀποσχισθέντων ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶνε διατεθειμένοι νὰ ποιήσωσι βῆμα πρὸς προσέγγισιν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναμείνωσι, καθόσον συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἴσως εἶνε, ὅπως οἱ Ἀγγλικανοὶ δώσωσι τὸ παράδειγμα.

Ἐφεξῆς οἱ συναντηθέντες ὡμίλησαν περὶ τῆς ἡγεσίας τοῦ Πάπα καὶ

τῶν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν ἐν τῇ ροῇ τῶν αἰώνων, εἷς δὲ τῶν Ἀγγλικανῶν παρετήρησεν ἐν τέλει, ὅτι, ἂν συμφωνήσωσιν εἰς τοὺς προκαταρκτικοὺς ὅρους τῆς ἑνώσεως, οἱ Ἀγγλικανοὶ δὲν θὰ ὠπισθοχώρουν πρὸ τῆς ἰδέας Παπωσύνης, ὡς κέντρου ἑνότητος, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αὕτη ὑπάρχει νῦν ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ τῆς ἑνότητος, οἵα ἤθελε προκύψῃ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ προσοχὴ τῶν συζητούντων μετὰ ταῦτα ἐστράφη εἰς τὴν 8ην παράγραφον τῆς Ἐκκλήσεως ἐν ᾗ λέγεται, ὅτι χάριν τῆς ἑνότητος οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἐν γένει ὁ κλῆρος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, καίπερ ἐπιμένοντες εἰς τὸ κῦρος τῶν χειροτονιῶν αὐτῶν «θὰ ἐδέχοντο παρὰ τῶν ἀρχῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἐντολήν τινα ἢ ἀναγνώρισιν, ἥτις θὰ συνίστα τὸν κλῆρον αὐτῶν εἰς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα ὡς κεκτημένον θέσιν ἐν τῇ μιᾷ οἰκογενειακῇ ζωῇ». Ἀφοῦ ἐδόθη ἡ ἐξήγησις, ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐγένετο μέν, ἵνα διευκολύνῃ τοὺς μὴ ἐπισκοπιανούς, ἀλλὰ δέχονται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν Ἀγγλικανῶν ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς τὴν Ρώμην, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ παρετήρησαν, ὅτι οἱ Ἀγγλικανοὶ Ἐπίσκοποι ἔδειξαν πνεῦμα μεγάλης ταπεινώσεως προτείναντες τὸν ὅρον τοῦτον μετὰ τὴν πρὸ ὀλίγου γενομένην ἀπόρριψιν τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν αὐτῶν. Ἐν τέλει εἷς ἐκ τῶν Ἀγγλικανῶν ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν, διότι ἀπέβη δυνατὴ συνάντησις—ἄνευ προηγουμένου ἀπὸ διακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν – θεολόγων ἐπιθυμούντων νὰ γνωρίσωσιν, ἂν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς συνεννόησιν καὶ πάντες οἱ παρόντες εὐχαριστήσαντες τὸν Καρδινάλιον ἐξέφρασαν τὸν πόθον περαιτέρω συναντήσεων.

Ἡ δευτέρα συνάντησις [14—15 Μαρτίου 1923].

Κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησιν οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως οἱ συνελθόντες ἀσχοληθῶσιν οὐχὶ τόσον περὶ θεωρητικῆς ἀληθείας, ὅσον περὶ πρακτικὰ ζητήματα, ὧν ἡ σπουδαιότης θὰ ἐνεφανίζετο ἅμα ὡς ἐπήρχετο συμφωνία περὶ τὰ θεμελιώδη ζητήματα τῆς πίστεως. Διότι καίπερ ἀναγνωρίζοντες, ὅτι ἦτο πρόωρον νὰ δαπανηθῇ χρόνος εἰς ζητήματα διοικήσεως καθ' ὃν χρόνον παρέμειναν ἄλυτα τὰ προβλήματα τῆς διδασκαλίας, οὐχ ἧττον ἐπίστευον, ὅτι προκαταρκτικὴ ἔρευνα τῆς καταστάσεως ἀπέβαινεν ἀναπόφευκτος, ἂν προὔκειτο νὰ ἐπιτελεσθῇ πρόοδός τις ἐν τῷ ἔργῳ τῆς συνεννοήσεως. Ἐντεῦθεν καὶ ὑπέβαλον Ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐλέγετο, ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα 21 μόνον Ἐπίσκοποι κατεῖχον Ἀγγλικὰς Ἐπισκοπάς, 368 Ἐπίσκοποι προσεκλήθησαν εἰς τὸ τελευταῖον Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ καὶ 250 παρέστησαν ἐν αὐτῷ καὶ ὑπέδειξαν, ὅτι πάντες οὗτοι, οἵτινες τὴν ἕδραν Καντουαρίας θεωροῦσιν

ὡς κέντρον αὐτῶν ἐν ζητήμασιν ἑνώσεως, θὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Καντουαρίας ἐδόθη ἡ ἀπάντησις, ὅτι οὗτος κέκτηται τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἕκαστος Μητροπολίτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ καὶ πρὸς τούτοις εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας ἄνευ ἀξιώσεως οἱασδήτινος δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες διατελοῦσιν ἐν κοινωνίᾳ πρὸς αὐτόν. Οὕτως αὐτὸς συγκαλεῖ Συνέδρια, οἷον τὸ τοῦ Λάμπεθ καὶ προεδρεύει αὐτῶν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνονται ζητοῦντες συμβουλήν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν δύναται καὶ νὰ ἐπιβάλῃ. Οἱ 'Αγγλικανοὶ πλὴν τῆς αἰτήσεως ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τῶν συνομιλητῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας, δυνάμει τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν ἀπὸ κοινοῦ διὰ μέσων, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ ὁρίσῃ τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πάπα ἐπὶ τῆς 'Αγγλίας, οἱ 'Αγγλικανοὶ ἐτόνισαν τὴν ἀρχήν, ὅτι οὐδεὶς ξένος κυριάρχης δύναται νὰ ἔχῃ δικαιοδοσίαν ἐπὶ ἀγγλικῆς περιοχῆς καὶ ἠρώτησαν πῶς ἡ ἀρχὴ αὕτη θὰ συνεβιβάζετο πρὸς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Πάπα, ὅπως ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς Οἰκουμ. 'Εκκλησίας. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀπήντησαν, ὅτι καίτοι τὸ δικαίωμα τοῦ Πάπα, ὅπως ἐπεμβαίνῃ πανταχοῦ, δὲν δύναται νὰ καταργηθῇ, ἴσως, ἀναγνωριζομένου κατ' ἀρχὴν τοῦ δικαιώματος τούτου, δὲν θὰ ἦτο ἀκατανόητον, ὅπως ὁ Πάπας ἐπιτρέψῃ, ἵνα ἡ κατὰ τόπους ἀρχὴ ἐνεργῇ συνήθως ἄνευ ἐπεμβάσεως αὐτοῦ.

'Εφεξῆς δὲ τεθέντος τοῦ ζητήματος τὶς ἡ πηγὴ τῆς δικαιοδοσίας, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀπήντησαν, ὅτι δύο κρατοῦσι περὶ τούτου γνῶμαι, τῶν μὲν ἰσχυριζομένων, ὅτι πηγὴ πάσης δικαιοδοσίας εἶνε ὁ Πάπας, τῶν δὲ ὑποστηριζόντων, ὅτι ἡ δικαιοδοσία αὕτη δίδεται εἰς τοὺς 'Επισκόπους ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὡς ἐδόθη καὶ εἰς τοὺς 'Αποστόλους, ἀλλ' ἀσκεῖται τῇ ἀδείᾳ τοῦ Πάπα, καίτοι οἱ τρόποι τῆς ἀδείας ταύτης ἢ τῆς ἐγκρίσεως ἐποίκιλλον κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ ποικίλλουσι σήμερον κατὰ χώρας, ὡς συμβαίνει προκειμένου περὶ Οὐνιτικῶν τινῶν 'Εκκλησιῶν τῆς 'Ανατολῆς. Οἱ 'Αγγλικανοὶ προσέθηκαν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς **καθολικῆς δικαιοδοσίας** τοῦ Πάπα δὲν συζητεῖται νῦν καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀποδέχονται οἱανδήτινα δικαιοδοσίαν, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ μάθωσι πῶς ἀπὸ Ρωμαϊκῆς ἀπόψεως ἠδύνατο νὰ συμβιβασθῇ ἓν τοιοῦτο δικαίωμα μετὰ τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἀξιοῦσιν, ὅπως ἔχωσιν ἐν τῇ διευθύνσει τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἴσως ὁ Πάπας ἀρκεσθῇ νὰ διαπραγματεύηται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Καντουαρίας ὡς τοῦ ἀνεγνωρισμένου ἀρχηγοῦ τῆς 'Αγγλικανικῆς

Ἐκκλησίας ἢ μετὰ τῶν διαφόρων Μητροπολιτῶν ἐν ταῖς Ἀγγλικανικαῖς Ἐπαρχίαις.

Ἐπανελθούσης καὶ αὖθις τῆς συζητήσεως «τῆς ἐντολῆς ἢ ἀναγνωρίσεως τῶν προϋπαρχόντων κληρικῶν», εἷς τῶν Ἀγγλικανῶν ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ζήτημα τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν δέον νὰ ἐπαναξετασθῇ ὑπὸ τῆς Ρώμης. Εἰς ἀπάντησιν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ εἶπον, ὅτι οἱ ὅροι, ὑφ' οὓς δύναται νὰ διακανονισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, δέον νὰ προσδιορισθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἁγίας Ἕδρας. Οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐπέμειναν ὡσαύτως, ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἕνωσις ἐπετυγχάνετο, οὗτοι θὰ ἠξίουν τὴν διατήρησιν χαρακτηριστικῶν τινῶν πράξεων καὶ ἐθίμων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, οἷα ἡ χρῆσις τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ τυπικοῦ, ἡ κοινωνία ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἴδη καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν. Εἰς ταῦτα οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀπήντησαν, ὅτι ὑπάρχουσι προηγούμενα τὰ τῶν Οὐνιτῶν τῆς Ἀνατολῆς, καίτοι δὲν δύνανται νὰ προεξοφλήσωσι τὴν γνώμην τῆς Ἀποστολικῆς Ἕδρας. Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς δευτέρας ταύτης συναντήσεως ἀνεγνωρίσθη, ὅτι ἡ μέχρι τοῦ νῦν συζήτησις ὑπῆρξε μεστὴ ἐλπίδων ὡς πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν θέσεων τῶν δύο μερῶν καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως τὰ κύρια σημεῖα, ἅτινα συνεζητήθησαν, ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς ἑκατέρου τῶν μερῶν.

(Ἕπεται συνέχεια).

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΟΥΤΡΕΧΤΗ ΤΗΣ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ

Ἐκ μὲν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ τῷ συγκροτηθέντι ἐν Οὐτρέχτῃ τῇ 13-17 Αὐγούστου 1928 ἐρανιζόμεθα τὰς ἀκολούθους πληροφορίας:

Οἱ συνελθόντες ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ ἀντιπρόσωποι ἀνερχόμενοι εἰς 350 ἦσαν τὸ πλεῖστον Παλαιοκαθολικοὶ τῶν διαφόρων χωρῶν ἐκ δὲ τῶν ἄλλων παρίσταντο ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως, τῆς Σερβικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς. Οἱ κυρίως ἀγορηταὶ διαφόρων θεμάτων ἦσαν ὁ Ἐπίσκοπος Βέρνης κ. Küry, ὁμιλήσας περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς κινήσεως τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ καθηγητὴς ἐν Amersfvort τῆς Ὁλλανδίας κ. Ringel ἀγορεύσας περὶ τοῦ Συνεδρίου τῆς Λωζάνης τοῦ 1927, εἰπὼν ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς συ-

νεννοήσεως, ἀλλ' ὅτι διὰ τὴν ἕνωσιν παρουσιάζονται δυσυπέρβλητα κωλύματα καὶ συστήσας διὰ τοῦτο προσοχὴν εἰς τὰ ἐν αὐτῷ γενόμενα, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι κατορθωθῇ ἡ ἐξομάλυνσις τῶν παρουσιαζομένων κωλυμάτων. Καὶ τὸ μὲν εὐχάριστον σημεῖον, ὅπερ ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ἦτο ἡ δήλωσις τοῦ Πολωνοῦ ἱερέως M. Piechoginski, ὅτι οἱ ἐν Πολωνίᾳ τὴν ἕδραν αὐτῶν στήσαντες Μαριαεῖται εἶναι ἀδελφικῶς ἡνωμένοι μετὰ τῶν ἐκεῖ Παλαιοκαθολικῶν, πλὴν κατάπληξιν ἐνεποίησεν ἡ παρὰ πολλοῖς τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἱερέων παρατηρηθεῖσα τάσις πρὸς τὸν Προτεσταντισμόν.

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ δὲν παρελείφθη ἡ εὔφημος μνεία ἀπὸ μέρους τῶν Παλαιοκαθολικῶν διὰ τὴν ἀδελφικὴν στάσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὴν ἐπιδειχθεῖσαν κατὰ τὸ ἐν Λωζάνῃ Παγχριστιανικὸν Συνέδριον ἐκ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τῶν Παλαιοκαθολικῶν Internationale Kirchliche Zeitschrift, ἀποσπῶμεν συνοπτικῶς τὰς ἀκολούθους ἀποφάσεις εἰς ἃς προέβη τὸ ἐν Οὐτρέχτῃ Συνέδριον:

α´) Τὸ Συνέδριον τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐκηρύχθη ὁμογνωμόνως σύμφωνον πρὸς τὰ ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Χριστιανικῷ Συνεδρίῳ τῆς Λωζάνης γενόμενα. Τὸ πνεῦμα τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἐνεργοῦ θελήσεως, ὑφ᾽ οὗ ἦτο ἐμπεποτισμένον τὸ Παγχριστιανικὸν ἐκεῖνο Συνέδριον, εὗρε ζωηρὰν ἀπήχησιν παρὰ πάσαις ταῖς τῶν Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησίαις, αἵτινες τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τὴν ἀπόσχισιν ἀπὸ τῆς Ῥώμης θεωροῦσιν ὡς ἓν τῶν σπουδαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων μελημάτων.

β´) Τὸ Συνέδριον τῶν Ἐπισκόπων δὲν θεωρεῖ ὡς ἐνδεδειγμένον ἵνα ἐπαναλάβῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐπί τινων σημείων τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Συνεδρίου τῆς Λωζάνης, ἀποδέχεται ὅμως ὡς ἐγγίσαντα τὸν χρόνον διὰ τὴν μετ' αὐτοῦ συνεργασίαν, τοῦθ' ὅπερ μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς διακηρύττει.

γ´) Ἀναγνωρίζει τὴν μέχρι τοῦδε συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν τοῦ Συνεδρίου τῆς Λωζάνης καὶ ἀσπάζεται τὴν εὔστοχον μέθοδον τὴν τηρηθεῖσαν ἐν τῇ συντάξει τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ.

δ´) Διὰ τοῦτο ἐξαίρει διὰ τὴν περαιτέρω ἐργασίαν τὴν γνώμην, ὅτι δέον ὅπως αἱ ἐπικίνδυνοι διαφοραὶ ἀποφευχθῶσι, διότι, ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ πρὸς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγάπης, ἀποδέχεται, ὅτι ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ οὐχὶ δι' ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀπεκτήθη οὐδὲ ἦτο δυνατὸν δι' αὐτῶν νὰ δημιουργηθῇ, ἀλλὰ συμφώνως τῷ ἀποκαλυπτικῷ αὐτῆς χαρακτῆρι δύναται νὰ ἐξευρεθῇ αὕτη ἐν τῇ κοινῇ ἐπιστασίᾳ τῇ καθοδηγήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ καθοδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν.

ε΄) Τὸ Συνέδριον τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐκπροσωπεῖ τὴν γνώμην, ὅπως οὐχὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἑνότητα, ἀλλὰ τὴν τελείαν ἐσωτερικὴν ἕνωσιν πᾶσα πρὸς ἕνωσιν ἐργασία προτάττη. [Εἰσήγησις τοῦ Δρ Ἐπισκόπου Küry ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συνεδρίῳ τῆς Λωζάνης τῇ 15ῃ Αὐγούστου 1927].

στ΄) Ἀλλ' ἡ προετοιμασία πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο ἀπαιτεῖ σύντονον καὶ ἐπιμεμελημένην συζήτησιν τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς πίστεως καὶ διοικήσεως. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐν Οὐτρέχτῃ Συνέδριον τῶν Ἐπισκόπων προτείνει, ὅπως ἐν ταῖς Ἐπιτροπαῖς πρὸς ἐκπροσώπησιν τῶν Ἐκκλησιῶν παρὰ τῇ Διαρκεῖ Ἐπιτροπῇ τοῦ Παγκοσμίου Συνεδρίου διορισθῶσιν οἱ μᾶλλον ἐπιστημονικῶς μεμορφωμένοι θεολόγοι.

ζ΄) Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὡς ἄνω ἄρθρον δ΄, τὸ Συνέδριον τῶν Ἐπισκόπων θὰ ἐπεθύμει ἵνα ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν Ἐπιτροπῶν ὄχι μόνον ἡ μορφὴ ἀλλ' ἡ ζῶσα καὶ πραγματικὴ διαφορὰ γίνηται καταφανής, ὡς περὶ τοιούτου εἰσηγήσατο ὁ S. Sahultze ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συνεδρίῳ τῇ 13 Αὐγούστου 1927.

η΄) Τὸ Συνέδριον τῶν Ἐπισκόπων ἀναγνωρίζει ὡς σπουδαῖον ὅπως οἱ διὰ τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως ἐνδιαφερόμενοι ἀποκτήσωσι τὴν ἐμπειρίαν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς περαιτέρω ἐργασίας καὶ διὰ τοῦτο εἰσηγεῖται εἰς τὴν Διαρκῆ Ἐπιτροπὴν τὴν γνώμην, ἵνα αἱ Ἐφημερίδες, αἵτινες σπουδαίως προάγουσι τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως, γενικῶς μὲν συντόμους πληροφορίας, εἰδικῶς δὲ ἑκάστη ἐξ αὐτῶν περὶ ὡρισμένου θέματος διεξοδικὰς πληροφορίας παρέχωσιν, ἵνα οὕτως ἡ συνεργασία τῶν ὀργάνων τούτων ἀποτελέσῃ συλλογὴν ὕλης, τὴν ὁποίαν μία μόνη ἐφημερὶς εἶναι ἀδύνατον νὰ περισυλλέξῃ· καὶ

θ΄) Τὸ Συνέδριον τῶν Ἐπισκόπων ὡς εὐκταῖον θεωρεῖ, ὅπως ἡ ἐπὶ τῶν Ἐργασιῶν τούτων Ἐπιτροπὴ διὰ βασίμου μελέτης ἱκανῶς προετοιμασθῇ· διὰ τοῦτο προτείνει τὴν δημιουργίαν οἰκουμενικῶν ἐρευνητικῶν Συλλόγων ἐχόντων σύνδεσμον μετὰ τῶν Πανεπιστημίων συμφώνως τῇ εἰσηγήσει τοῦ καθηγητοῦ Haler. Οἱ Σύλλογοι οὗτοι δύνανται διὰ μαθημάτων, διαλέξεων καὶ διατριβῶν νὰ διαδώσωσιν εὐρύτερον τὰς σκέψεις τοῦ ἐν Λωζάνῃ Παγχριστιανικοῦ Συνεδρίου.

† Ο ΤΡ. Α. Ζ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου]

Στ. 9. Τὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν τῇ ἁγιαζούσῃ χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος δημιουργούμενον ἐσωτερικὸν δεσμὸν μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ, δέσμὸν καὶ κοινωνίαν ἀπαραίτητον πρὸς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν καρποφορίαν, ἄγουσαν εἰς τὴν τελειωτικὴν σωτηρίαν (στ. 8-10), συγκρατεῖ καὶ τελειοῖ, ζωὴν καὶ ἐνέργειαν εἰς αὐτὸν (τὸν δεσμὸν καὶ τὴν κοινωνίαν) παρέχουσα, ἡ ἀγάπη, ὅθεν καὶ εἰς ταύτην ἄγει ἤδη τὸν λόγον ὁ Ἰησοῦς ἐμμένων καὶ ἐνδιατρίβων ἐν αὐτῷ (μέχρι τοῦ στ. 17). Τὴν πρώτην ἀφετηρίαν καὶ τὸν τύπον τῆς πρὸς τοὺς Ἀποστόλους (τοὺς πιστοὺς) ἀγάπης Ἑαυτοῦ, τὴν πρὸς Αὐτὸν ὡς τὸν μονογενῆ Υἱὸν (Γ´ 35) ἀγάπην τοῦ Πατρὸς προβαλλόμενος ἐπιχειρεῖ νὰ δείξῃ οὕτω τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν σταθερότητα καὶ μονιμότητα αὐτῆς, δυναμένης νὰ ἐπηρεασθῇ ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ζημίᾳ τῶν πρὸς οὓς αὕτη στρέφεται μόνον ὑπ' αὐτῶν τούτων, ὅθεν καὶ ἡ σύντονος προτροπὴ τοῦ Ἰησοῦ **μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἠγάπησα ὑμᾶς.** Τῆς ἀγάπης ταύτης πλεῖστα δείγματα παρέσχεν ἤδη τοῖς Ἀποστόλοις ὁ Ἰησοῦς. **Ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.** Ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀγάπῃ μου, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἑπομένου στίχου. Οὐχ ἧττον Ἑρμηνευταί τινες ἐξηγοῦνται ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπης τῶν Ἀποστόλων, καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι ὑπονοοῦσι καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δὲ (τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τἀνάπαλιν). «Εἰ τοίνυν ἀγαπῶ ὑμᾶς θαρρεῖτε. **Μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.** Τούτου γὰρ ὑμεῖς κύριοι. (Χρυσ.). Εἰς τοῦτο ὁ Θεοφ. προστίθησι· «Μὴ γὰρ ἐπειδὴ ἠκούσατε, ὅτι ἠγάπησα ὑμᾶς καταφρονήσητε. Ἀλλὰ σπουδάσατε μεῖναι ἐν τῇ ἀγάπῃ μου». Ἀμφότεροι δὲ οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι Ἐξηγηταὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρομοίωσιν **καθὼς... κἀγὼ** παρατηροῦσιν, ὅτι «τοῦτο ἀνθρωπινώτερον εἴρηκεν». Πρβλ. καὶ Ζιγ. σημειούμενον· «Τὸ **καθὼς** καὶ τὰ τοιαῦτα ὅταν μὲν ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος λέγωνται ἰσότητα δηλοῦσιν· ὅταν δὲ ἐπὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁμοιότητα σημαίνουσιν· ἡ δὲ ὁμοιότης οὐ παντάπασιν ἀπαράλλακτος».

Στ. 10. Προτρέψας τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως πράξωσι τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς,

ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ Αὐτοῦ (στ. 9) δεικνύει καὶ τὸν τρόπον, καθ᾽ ὃν θὰ κατορθώσωσι τοῦτο. **Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου.** Πρβλ. ΙΔ' 15. 21. 23., ὅπου δ᾽ ὅμως ἡ τήτησις τῶν ἐντολῶν ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπης τῶν Ἀποστόλων (τῶν πιστῶν), οὐχὶ δὲ τὸ μέσον τῆς παραμονῆς αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπῃ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἐνταῦθα. **Καθὼς ἐγὼ** κλπ. Μέγα ὑπόδειγμα, ἰσχυρότατον καὶ πειστικώτατον, πρὸς κατακολούθησιν τῆς προτροπῆς τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ ἐπιδιώξωσιν οἱ Ἀπόστολοι τὴν διατήρησιν τῆς πρὸς αὐτοὺς σωτηριώδους ἀγάπης Αὐτοῦ. Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «**Καθὼς** κλπ. Πάλιν ἀνθρωπίνως ὁ λόγος πρόεισιν. Οὐ γὰρ δήπου ὁ νομοθέτης ὑπὸ ἐντολὰς ἔμελλε κεῖσθαι. Ὁρᾷς, ὅτι ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δείκνυται διὰ τὴν τῶν ἀκροωμένων ἀσθένειαν»; Ὁμ. καὶ ὁ Θεοφ. **Μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.** Πρβλ. Α' 17. «Εἰ ἐγὼ ἀναιροῦμαι, καὶ οὐ τοῦτο τεκμήριον τοῦ μὴ ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Πατρός, οὐδὲ ὑμᾶς θορυβεῖσθαι δεῖ». (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.).

Στ. 11. Ὁ Ἰησοῦς παρέχεται τοῖς Ἀποστόλοις τὸν λόγον τῶν τελευταίων (στ. 9 κ. ἑξ.) λόγων καὶ προτροπῶν Αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. Ὁ λόγος δ' οὗτος εἶνε, ὅτι ἐπεθύμει, ὅπως ἐνιδρυθῇ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Ἀποστόλων τὸ αὐτὸ αἴσθημα τῆς βαθείας χαρᾶς, ἣν ἐδοκίμαζεν ἐν Ἑαυτῷ Αὐτὸς Οὗτος, καὶ ὅπως ἡ χαρὰ αὐτῶν καθόλου ἐξίκηται τοῦ δυνατοῦ αὐτῇ πληρώματος. Ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων δῆλον ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς χαρᾶς, ἣν ἔχαιρε διὰ τὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς παραμονὴν Αὐτοῦ, ἐπιτυγχανομένην ὑπ᾽ Αὐτοῦ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Ἐκείνου (Στ. 10). Τὴν αὐτὴν ταύτην χαρὰν εἰκὸς ἦτο, ὅπως δοκιμάσωσι καὶ οἱ Ἀπόστολοι (ὅπως αἰσθάνωνται οἱ πιστοὶ καθόλου) ἐπὶ τῇ συναισθήσει τῆς ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Ἰησοῦ παραμονῆς αὐτῶν· ἀλλὰ τοῦτο θὰ κατώρθουν οὗτοι, διὰ τῆς αὐτῆς ἐπίσης ὁδοῦ, διὰ τῆς τηρήσεως τ. ἔ. τῶν ἐντολῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὃν τρόπον διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ θὰ συνεπλήρουν καὶ ἐτελείουν οὗτοι τὴν καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἑδρεύουσαν ἤδη χαρὰν διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. **Ταῦτα** κλπ. Ἐξηγηταί τινες ἀναφέρουσιν αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ 1—10 στ. **Ἡ χαρὰ ἡ ἐμή.** Ἄλλοι ἐξηγοῦσιν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ : ἡ ὑπ᾽ ἐμοῦ παρεχομένη χαρά. Ἄλλοι δὲ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ : ἡ ἐπ᾽ ἐμοὶ χαρά. Πρβλ. καὶ Ζιγ. καὶ τοὺς ἀρχ. Ἐξηγητὰς καθόλου. Καὶ τρίτοι ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ : ἡ ἐμὴ ἐφ᾽ ὑμῖν χαρά. **Καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.** Δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν ἰδίαν χαράν, τὴν ὑπὸ τὴν **ἐμὴν χαρὰν** ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ νοουμένην, ἐξικνουμένην τοῦ πληρώματος αὐτῆς διὰ τῆς διαρκοῦς καὶ σταθερᾶς παραμονῆς αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπῃ τοῦ Ἰησοῦ,

τῆς ἐπιτυγχανομένης, ὡς ἐρρήθη, διὰ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι 'Εξηγηταὶ (Χρυσ., Θεοφ. Ζιγ.) ἀναφέροντες τὸ **ταῦτα** (ὡς δῆλον ἐκ τῶν συμφραζομένων παρ' αὐτοῖς) εἰς τὰ ἀνωτέρω καθόλου ἐμβλέπουσιν ἐν τῷ παρόντι στίχῳ τὸν λόγον τῶν ὅσα ἀνωτέρω καθόλου παραμυθητικὰ εἶπε πρὸς τοὺς 'Αποστόλους ὁ 'Ιησοῦς. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ὁ Θεοφ. σημειοῦται· «Ἔχαιρον μὲν συνόντες αὐτῷ θαυματουργοῦντι καὶ δοξαζομένῳ, καὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ δαιμόνια ἐκβάλλοντες. 'Επεὶ δὲ τὸ πάθος παρενέπεσε καὶ τὰ σκυθρωπὰ διέκοπτε τὴν χαρὰν αὐτῶν, φησίν, ὅτι: ταῦτα τὰ παραμυθητικὰ ῥήματα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα διὰ παντὸς καὶ ἄχρι τέλους ἡ χαρὰ ὑμῶν μείνῃ ἀδιάκοπος καὶ πλήρης καὶ ἐντελὴς εἴη. Οὐ γὰρ λύπης ἄξια τὰ παρόντα, ἀλλὰ χαρᾶς, κἂν σταυρός, κἂν αἰσχύνη, κἂν ἀτιμία προσῇ».

Στ. 12. Εἰπὼν περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ ὡς ἀπαραιτήτου ὅρου τῆς παραμονῆς τῶν 'Αποστόλων (τῶν πιστῶν) ἐν τῇ ἀγάπῃ Αὐτοῦ (στ. 10), κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν μετοχῆς εἰς τὴν πλήρη καὶ τελείαν χαρὰν τῆς ψυχῆς τοῦ 'Ιησοῦ (στ. 11) κρίνει Οὗτος καλόν, ὅπως (ἐν ἀντιθέσει ἴσως πρὸς τὸν φόρτον τῶν πολλῶν ἐπὶ μέρους ἐντολῶν καὶ διατάξεων τῆς Π. Διαθήκης, ἰδίᾳ δὲ τῶν συγχρόνων Αὐτῷ 'Ιουδαίων διδασκάλων) ἐπισυνάψῃ ταύτας εἰς μίαν θεμελιώδη ἐντολήν, τὴν τῆς ἀγάπης, ρίζαν καὶ θεμέλιον πάσης ἄλλης, μελλούσης νὰ κανονίζῃ τὴν πρὸς ἀλλήλους πολιτείαν τῶν 'Αποστόλων (τῶν πιστῶν) πρὸς ἀλλήλους. Χαρακτηρίζει δὲ τὴν ἐντολὴν ταύτην ὡς ἰδίαν Αὐτοῦ (**ἡ ἐμὴ**) ἐντολὴν συμφώνως πρὸς τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα, ὃν προσέδωκεν αὐτῇ Αὐτὸς 'Εκεῖνος (πρβλ. ΙΓ' 34), καὶ ὃν ἀποδιδουσιν αἱ λέξεις **καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.** «Παρατήρει πῶς ἄνω μὲν πληθυντικῶς εἶπε **τὰς ἐντολάς,** ἐνταῦθα δέ φησιν **αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ** τῷ ἑνικῷ ἀριθμῷ. Καὶ οἶμαι, ὅτι ἐπεὶ πασῶν τῶν ἐντολῶν περιεκτικὴ καὶ κεφάλαιόν ἐστιν ἡ ἀγάπη λέγεται καὶ ἐντολαὶ καὶ ἐντολή. Ἅμα δὲ καὶ δείκνυσιν ἡμῖν τὴν ὁδόν, πῶς τηρήσομεν τὰς ἐντολάς, ὅτι διὰ τοῦ μίαν ἐντολὴν τηρεῖν, τὴν περὶ τῆς ἀγάπης».

Στ. 13. Χωρεῖ ὁ 'Ιησοῦς, ὅπως διὰ γενικῆς ἀρχῆς ἀναγράψῃ καὶ διαζωγραφήσῃ τὴν ὡς τύπον προβληθεῖσαν τοῖς 'Αποστόλοις (τοῖς πιστοῖς) ἀγάπην Αὐτοῦ (**καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς**), καὶ δικαιολογήσῃ οὕτω ἅμα Ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην ἀκριβῶς ταύτην προβαλλόμενον εἰς μίμησιν. Ἡ ἀγάπη αὕτη ὑπερτερεῖ πάσης ἄλλης, ἅτε ἀποτελοῦσα τὸ κορύφωμα τῆς ἀγάπης, τὴν αὐτοθυσίαν χάριν τοῦ ἄλλου. Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ εἶχε καθολικὸν χαρακτῆρα (πρβλ. Γ' 16. κ. ἑ. ΣΤ' 33. Ι, 11 κ. ἑ.), ἀλλ' ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς 'Αποστόλους, οὓς ἤδη ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀγαπητοὺς (οἵαν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις **φίλος.** Πρβλ. ΙΑ', 3. 11), ὡς ἐν τῇ ἀγάπῃ

Αὐτοῦ διατελοῦντας, καὶ ἐπιθυμῶν, ὅπως ἀναδείξῃ πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν τὴν ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἀμέσως μετοχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς σωτηριώδεις καρποὺς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος αὐτοθυσίας, τρέπει τὸν λόγον ἀπὸ γενικωτέρου (ὑπὲρ τῶν ἄλλων) εἰς μερικώτερον (**ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ**). Ὁ Ζιγ. παρατηρεῖ καὶ ἐνταῦθα. «Λοιπὸν οὖν οὐκ ἐξ ἀσθενείας ἐμῆς, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης ὑμῶν ἀποθνήσκω καὶ οἰκονομικῶς ὑπὲρ ὑμῶν χωρίζομαι, καὶ μὴ ἀθυμεῖτε».

Στ. 14. Ὁρίζων ὁ Ἰησοῦς καὶ διασαφηνίζων τὴν λέξιν **φίλοι,** ἧς ἀμέσως ἀνωτέρω χρῆσιν ἐποιήσατο, ἐπανέρχεται ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς δηλούσης ὡς ἐρρήθη τὸν ἀγαπητόν, εἰς ὑπόδειξιν τῆς ἀνάγκης τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ, ὡς τοῦ ἀπαραιτήτου ὅρου τῆς ἐν τῇ φιλίᾳ καὶ ἀγάπῃ Αὐτοῦ παραμονῆς τῶν Ἀποστόλων (τῶν πιστῶν καθόλου).

Στ. 15. Ὁ Ἰησοῦς ἐπιμένει ἀναδεικνύων τὴν ἰδιαιτέραν σχέσιν τῆς ἀγάπης, οἰκειότητος καὶ ἐμπιστοσύνης, εἰς ἣν εἰσῆλθε καὶ διατελεῖ ὢν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, τὴν σχέσιν, ἣν ἐδήλωσεν ἀνωτέρω (στ. 13. 14) διὰ τῆς λέξεως φιλία (**φίλοι**). Τῆς φιλίας ταύτης προκατῆρξατο κυρίως εἰπεῖν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ δὲν ἐνέλειπε καὶ ἡ ἀναγκαία πρὸς ταύτην προδιάθεσις τῶν Ἀποστόλων (πρβλ. ΚΑ΄ 16), ἡ αὐτὴ αὕτη, ἥτις ἀπῃτεῖτο παρ᾽ αὐτῶν καὶ πρὸς διατήρησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς σχέσεως ταύτης (στ. 14) [1]. Ἐξεδηλώθη δὲ ἡ ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς φιλία αὕτη τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους (συμφώνως πρὸς τὰς ἐνταῦθα δηλώσεις Αὐτοῦ) διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῖς πάντων ὅσα ἤκουσε παρὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ. Καθ' ὃν χρόνον ὁ δοῦλος **οὐκ οἶδε** (κατὰ τὸν λόγον αὖθις τοῦ Ἰησοῦ) **τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος,** οὐχὶ τόσῳ ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς (διότι ἐξωτερικῶς αἱ πράξεις τοῦ κυρίου ἐνδεχόμενον νὰ προσπίπτωσιν εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ δούλου), ὅσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐλατηρίων καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν πράξεων, ἐν παρομοίᾳ δὲ ἀγνοίᾳ διατελεῖ κατ' οὐσίαν ὁ δοῦλος καὶ ὡς πρὸς τὰ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ κελευόμενα, ὀφείλων νὰ ὑπακούῃ τυφλῶς καὶ νὰ ἐπιτελῇ μηχανικῶς τὰ κελευόμενα, οἱ Ἀπόστολοι ἐπέσχον παρὰ τῷ Ἰησοῦ θέσιν ἐμπίστων φίλων, διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ Μεγάλου αὐτῶν Φίλου εἰσχωρησάντων εἰς τὰς μυχίας βουλὰς καὶ σκέψεις Αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Οὐρανίου Πατρός. Εὔδηλος ἡ ἐξαιρετικὴ ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῶν, ὅπως φανῶσιν ἄξιοι αὐτῆς τρέφοντες καὶ ὑπο-

---

[1]) «Καὶ μὴν ἀνωτέρω εἰπὼν *Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐντέλλομαι ὑμῖν* ἐνέφηνεν ὅτι οὔπω εἰσίν, ἀλλὰ τότε εἰσίν, ὅτε ποιοῦσι· πῶς οὖν ἐνταῦθά φησιν «ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους... ἐγνώρισα ὑμῖν» ; Τὸ *ἐστὲ* ἀντὶ τοῦ διαμένετε νόησον· ὅτι ὄντες ἤδη καὶ εἰς τὸ ἑξῆς διαμένετε, ἐὰν ποιῆτε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν» (Ζιγ).

στηρίζοντες αὐτὴν διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θεῖον Αὐτοῦ θέλημα (στ. 14), ὑπακοῆς, εἰς ἣν ὑποχρεοῦνται οὗτοι καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ὅτι παρὰ πάντα τὸν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ προβιβασμὸν αὐτῶν εἰς τὴν ἐξόχως δι' αὐτοὺς τιμητικὴν προσηγορίαν καὶ περιωπὴν τοῦ φίλου Αὐτοῦ, οὐδαμῶς ἐπαύοντο ταὐτοχρόνως πράγματι καὶ κατ' οὐσίαν ὄντες δοῦλοι Αὐτοῦ (στ. 20. ΙΓ' 14. 16), ὀφείλοντες διὰ τοῦτο νὰ ὑπακούωσι προθύμως καὶ ἀγογγύστως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτῶν. **Οὐκέτι** κλπ. Δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ὅτι ἐπαύσατο τελείως διὰ τοὺς Ἀποστόλους (καὶ τοὺς πιστοὺς καθόλου) ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ὡς δούλων (πρβλ. στ. 20) τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι ἤδη δύναται καὶ δικαιοῦται νὰ καλῇ αὐτοὺς (καὶ) φίλους. **Πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου.** Πρβλ. Ζ' 38. ΙΔ' 10. 24. ΙΣΤ' 15. ΙΖ' 26. Ὁ Θεοφ. ἑπόμενος τῷ ἱ. Χρυσ. παρατηρεῖ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκφρασιν **ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου.** «Μὴ ὑπολάβῃς, ὅτι διδασκαλίας δέεται ὁ Υἱός, ἀλλὰ τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲν ἀλλότριον φθέγγεται, ἀλλὰ τὰ τοῦ Πατρός». Τὸ περιεχόμενον τοῦ **πάντα** δὲν διευκρινίζεται. Κατὰ τὸν ἱ. Χρυσ. νοητέον· «Ὅσα αὐτοὺς ἀκοῦσαι ἐχρῆν». Τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁ Θεοφ. ἀποδίδει διὰ τῶν «ὅσα αὐτοὺς ἀνεδέχετο ἀκοῦσαι, καὶ (συμφώνως πρὸς τὸ ΙΣΤ' 12) ὅσα ἦσαν εὐθὺς χωρητά». Ὁμ. ὁ Ζιγ. Κατ' ἀνάλογον τρόπον τῶν νεωτέρων τινὲς ἀναφέρουσι τὸ **πάντα** εἰς τὰ εἰς τὴν σωτηρίαν ἀναγκαῖα· ἄλλοι εἰς τὰ εἰς μετάδοσιν τοῖς Ἀποστόλοις προωρισμένα· ἄλλοι (συνήθως) εἰς τὰ εἰς τὴν σωτηριώδη βουλὴν τοῦ Θεοῦ καθόλου ἀναφερόμενα, εἰς τὰ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων σχέσιν ἔχοντα κλπ.

Στ. 16. «Καὶ ἄλλο τεκμήριον οὐ τὸ τυχὸν φιλίας τίθησι... Ἐγὼ τῇ φιλίᾳ ἐπέδραμον τῇ ὑμετέρᾳ... καὶ τὰ μέγιστα εὐηργέτησα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκτείνων ὑμῶν τὰ κλήματα. Ὁρᾷς δι' ὅσων δείκνυσι τὴν ἀγάπην; τῷ τὰ ἀπόρρητα εἰπεῖν, τῷ πρώτως ἐπιδραμεῖν τῇ φιλίᾳ, τῷ μεγάλα αὐτοῖς χαρίσασθαι ἀγαθά, τῷ παθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἅπερ ἔπασχε τότε. Ἀπὸ δὲ τούτου δείκνυσιν, ὅτι καὶ παραμένει διηνεκῶς αὐτοῖς μέλλουσι διδόναι καρπόν. Ἀνάγκη γὰρ τῆς παρ' Αὐτοῦ βοηθείας ἀπολαύοντας, οὕτω καρποφορῆσαι». (Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.). Ἄλλαις λέξεσιν ὡς ἀναμφίλεκτον μαρτύριον τῆς πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ (κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τῆς ὑποχρεώσεως ἐκείνων, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς αὐτὴν) ἔδει πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι (ἐν οἷς ἐν τέλει, στ. 16, ἡ ἀποκάλυψις αὐτοῖς τῶν μυστηρίων τοῦ Πατρὸς) νὰ χρησιμεύσῃ αὐτοῖς αὐτὴ ἡ ὑπ' Αὐτοῦ ἐκλογὴ αὐτῶν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα καὶ ἡ εἰς πνευματικὴν καρποφορίαν ἀποστολὴ αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον, ἅμα τῇ ἄνωθεν παρ' Αὐτοῦ συνδρομῇ καὶ βοηθείᾳ. Κατ' ἄλλην ἐκδοχήν. Παρὰ πᾶσαν τὴν εἰς τὴν

μετὰ τοῦ Ἰησοῦ φιλίαν αὐτῶν συνδρομὴν τῶν Ἀποστόλων (στ. 14), καὶ παρὰ πᾶσαν τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν, εἰς ἣν διὰ τῆς φιλίας ταύτης ἀνυψώθησαν, οὗτοι δὲν ὤφειλον ποσῶς νὰ λησμονῶσιν, ὅτι ἀφορμὴν εἰς τὴν φιλίαν ταύτην ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς, κατ' ἀκολουθίαν δέ, ὅτι ἀνάλογον ἔδει νὰ τηρῶσι πρὸς Αὐτὸν στάσιν. Ἀφ' ἑτέρου δ' ὅμως μνήμονες οἱ Ἀπόστολοι τῆς ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπῃ καὶ φιλίᾳ πρωτοβουλίας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἅμα τῆς ἐν τῇ διατηρήσει αὐτῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς Αὐτοῦ, θὰ καθίσταντο εὐέλπιδες ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν αὐτῆς. **Ἐξελεξάμην.** Πρβλ. ΣΤ' 70. ΙΓ' 18. **Καὶ ἔθηκα**=Καὶ ὥρισα. **Ἵνα ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε.** Ἀμεσώτερον δηλοῦται ἡ εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον ἀποστολὴ καὶ ἐνέργεια τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ αὐτοτελὴς πνευματικὴ καθόλου καὶ ἠθικὴ [εἰς ἑαυτοὺς ἀναφερομένη] ἐνέργεια τῶν Ἀποστόλων, οἵαν μᾶλλον ἐμβλέπουσιν ἐν τῇ ἐν λόγῳ φράσει (**ἵνα ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε**) τῶν Ἑρμηνευτῶν τινές, ἐξηγούμενοι καὶ τὸ **ἐξελεξάμην** γενικώτερον (**ἐξελεξάμην** εἰς τὴν ἐμὴν φιλικὴν κοινωνίαν), ὑφ' ὃ πνεῦμα τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Χριστοῦ ἰσχύουσιν ἐπὶ παντὸς καθόλου πιστοῦ. Ὁ Ζιγ. σχετικῶς σημειοῦται· «**Καὶ καρπὸν φέρητε.** Τὰ πνευματικὰ χαρίσματα ἢ τὰ πλήθη τῶν σωζομένων ἐκ τῆς αὐτῶν σπουδῆς». Ἡ τελευταία (ἡ τοῦ δευτέρου) ἐκδοχὴ λανθάνει καὶ ἐν τῇ σχετικῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἱ. Χρυσ. καὶ Θεοδ., οἵτινες ἀμφότεροι, ὃν τρόπον καὶ ὁ Ζιγ., ἐν ταῖς λέξεσιν **ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε** ἐμβλέπουσιν ἐπίδρασιν τῆς ἀνωτέρω (στ. 1 κ. ἑξ.) εἰκόνος τῆς ἀμπέλου. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ζιγ. «**Ἔθηκα.** Ἐφύτευσα. **Ὑπάγητε.** Ἐκτείνησθε αὐξανόμενοι». Πρβλ. καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. παρατεθὲν χωρίον τοῦ ἱ. Χρυσ. **Καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ.** Ἐξηγηταὶ τινὲς κατὰ τὸ Δ' 36 ἐμβλέπουσιν ἐν τῇ ἐκφράσει τὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μέλλουσαν, τὴν αἰώνιον, ζωὴν παραμόνιμον χαρακτῆρα, τὴν ἀξίαν τ. ἔ. διὰ τὴν ζωὴν ταύτην τῶν ἐν λόγῳ καρπῶν. **Ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτ. . . δῷ ὑμῖν.** Ἐξηγεῖται κατὰ παράταξιν πρὸς τὴν προηγουμένην τελικὴν πρότασιν (**ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε** κλπ.) ἢ καθ' ὑπόταξιν ἀπ' αὐτῆς. Κατὰ τὴν πρώτην ἐκδοχὴν δηλοῦται ἡ προστασία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἡ κατὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν μέλλουσα νὰ συνοδεύῃ τοὺς Ἀποστόλους, ἐκδηλουμένη ἐν τῇ ἑκάστοτε εἰσακούσει τῶν προσευχῶν αὐτῶν (πρβλ. στ. 7). Κατὰ τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ἡ πνευματικὴ καρποφορία, ἐφ' ἣν ἀπέστελλε τοὺς Ἀποστόλους ὁ Ἰησοῦς καὶ δι' ἣν καταλλήλως ἐφωδίασεν αὐτοὺς ἔμελλε νὰ ἔχῃ καὶ τὸ εὐεργετικὸν ἀποτέλεσμα, ὅπως εἰσακούωνται αἱ πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ἀποτεινόμεναι δεήσεις αὐτῶν. Ὁπόθεν οἱ τῆς γνώμης ταύτης ὀπαδοὶ ἐξάγουσι τὸ καὶ ἄλλως ὀρθὸν συμπέρασμα τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἠθικῆς καρποφορίας, ἑκατέρας

προαγούσης τὴν ἑτέραν αὐτῶν. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν τελευταίαν ἐκδοχὴν παρατηρεῖ καὶ ὁ Θεοφ. «Σκόπει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὅταν φυτευθέντες καρποφορῶμεν, τότε καὶ ὅσα ἂν αἰτησώμεθα δώσει ἡμῖν· ἐὰν δὲ μὴ καρποφορῶμεν, οὐ ληψόμεθα. Ἐπεὶ ὁ μὴ καρποφορῶν, οὐδὲ συμφέροντα καὶ ψυχωφελῆ αἰτεῖται, ἀλλὰ πάντως κοσμικὰ καὶ ἀνωφελῆ, διὸ οὐδέ λαμβάνει» (Ἰακ. Δ′ 3).

[Ἕπεται συνέχεια]

ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΠΑΠΩΝ ΡΩΜΗΣ

Πρὸς χρῆσιν πρόχειρον τῶν ἐνδιαφερομένων δημοσιεύομεν κατωτέρω χρονολογικὸν πίνακα τῶν Ἐπισκόπων καὶ Παπῶν Ῥώμης ἀντιγράψαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ Annuaire Pontifical Catholique 1920 ἄνευ σχολίου τινὸς οὔτε σχετικῶς πρὸς τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, τὸν ὁποῖον ἡ ἀληθὴς ἀρχαία παράδοσις ὑποστηρίζει ὡς μεταβάντα μὲν εἰς Ῥώμην καὶ μαρτυρήσαντα, ὄχι ὅμως καὶ ὡς θεμελιώσαντα τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὡς ἐπισκοπεύσαντα αὐτῆς ἐπὶ 25 ἔτη.

Ἐν Κων/πόλει. † Σ. Γ.

Α′ αἰών.

1. Ἀπόστολος Πέτρος . . . [33-67]
2. Λῖνος . . . . [67-78]
3. Κλῆτος . . . . [78-90]
4. Κλήμης Α′ . . . . [90-100]

Β′ αἰών.

5. Ἀνάκλητος . . . . [100-112]
6. Εὐάρεστος . . . . [112-121]
7. Ἀλέξανδρος Α′ . . . . [121-132]
8. Σίξτος Α′ . . . . [132-142]
9. Τελεσφόρος . . . . [142-154]
10. Ὑγῖνος . . . . [154-158]
11. Πῖος Α′ . . . . [158-167]
12. Ἀνίκητος . . . . [167-175]
13. Σωτὴρ . . . . [175-182]
14. Ἐλευθέριος . . . . [182-193]
15. Βίκτωρ Α′ . . . . [193-203]

Γ′ αἰών.

16. Ζεφυρῖνος . . . . [203-220]
17. Κάλλιστος Α′ . . . . . . [221-227]
18. Οὐρβανὸς Α′ . . . . . . [227-233]
19. Ποντιανὸς . . . . [233-238]
20. Ἀνθέριος . . . . [238-239]
21. Φαβιανὸς . . . . [240-253]
22. Κορνήλιος . . . . [253-255]
23. Λούκιος Α′ . . . . [255-257]
24. Στέφανος Α′ . . . . . . [257-260]
25. Σίξτος Β′ . . . . [260-261]
26. Διονύσιος . . . . [261-272]
27. Φῆλιξ Α′ . . . . [272-273]

28. Εὐτυχιανὸς . . . . [275-283]
29. Γάϊος . . . . [283-296]
30. Μαρκελλῖνος . . . . . . [296-304]

Δ' αἰών.

31. Μάρκελλος Α' . . . . . [308-309]
32. Εὐσέβιος . . . . [309-311]
33. Μελχιάδης . . . . [311-314]
34. Σίλβεστρος Α' . . . . . [314-337]
35. Μᾶρκος . . . . [338-340]
36. 'Ιούλιος Α' . . . . [341-352]
37. Λιβέριος . . . . [352-363]
38. Φῆλιξ Β' . . . . [363-365]
39. Δάμασος Α' . . . . [366-384]
40. Σιρίκιος . . . . [384-399]
41. 'Αναστάσιος Α' . . . . [399-401]

Ε' αἰών.

42. 'Ιννοκέντιος Α' . . . . [402-417]
43. Ζώσιμος . . . . [417-418]
44. Βονιφάτιος Α' . . . . . [418-423]
45. Κελεστῖνος Α' . . . . . [423-432]
46. Σῖξτος Γ' . . . . [432-440]
47. Λέων Α' . . . . [440-461]
48. 'Ιλάριος . . . . [461-468]
49. Σιμπλίκιος . . . . [468-483]
50. Φῆλιξ Γ' . . . . [483-492]
51. Γελάσιος Α' . . . . [492-496]
52. 'Αναστάσιος Β' . . . . [496-498]
53. Σύμμαχος . . . . [498-514]

ΣΤ' αἰών.

54. 'Ορμίσδας . . . . [514-523]
55. 'Ιωάννης Α' . . . . [523-526]
56. Φῆλιξ Δ' . . . . [526-530]
57. Βονιφάτιος Β' . . . . . [530-532]
58. 'Ιωάννης Β' . . . . [532-535]
59. 'Αγαπητὸς Α' . . . . . [535-536]
60. Σιλβέριος . . . . [536-538]
61. Βιγίλιος . . . . [538-555]
62. Πελάγιος Α' . . . . . . [555-561]
63. 'Ιωάννης Γ' . . . . [561-573]
64. Βενέδικτος Α' . . . . . [574-578]
65. Πελάγιος Β' . . . . . . [578-590]
66. Γρηγόριος Α' . . . . . . [590-604]

Ζ' αἰών.

67. Σαβινιανὸς . . . . [604-606]
68. Βονιφάτιος Γ' . . . . . [607]
69. Βονιφάτιος Δ' . . . . . [608-615]
70. 'Αδεοδάτος Α' . . . . . [615-619]
71. Βονιφάτιος Ε' . . . . . [619-625]
72. 'Ονώριος Α' . . . . [625-638]
73. Σεβερῖνος . . . . [640]
74. 'Ιωάννης Δ' . . . . [640-642]
75. Θεόδωρος Α' . . . . . . [642-649]
76. Μαρτῖνος Α' . . . . . . [649-655]
77. Εὐγένιος Α' . . . . [655-657]
78. Βιτάλιος . . . . [657-672]
79. 'Αδεοδάτος Β' . . . . . [672-676]
80. Δόμνος Α' . . . . [676-678]
81. 'Αγάθων . . . . [678-681]
82. Λέων Β' . . . . [682-683]
83. Βενέδικτος Β' . . . . . [684-685]
84. 'Ιωάννης Ε' . . . . [685-686]
85. Κόνων . . . . [686-687]
86. Σέργιος Α' . . . . [687-701]

Η' αἰών.

87. 'Ιωάννης ΣΤ' . . . . . [701-705]
88. 'Ιωάννης Ζ' . . . . [705-707]
89. Σισίνιος . . . . [708]
90. Κωνσταντῖνος . . . . . [708-715]
91. Γρηγόριος Β' . . . . . . [715-731]
92. Γρηγόριος Γ' . . . . . . [731-741]
93. Ζαχαρίας . . . . [741-752]
94. Στέφανος Β' . . . . [752]
95. Στέφανος Γ' . . . . [752-757]
96. Παῦλος Α' . . . . [757-767]
97. Στέφανος Δ' . . . . . . [768-772]

98. Ἀδριανὸς Α'...... [772-795]
99. Λέων Γ'......... [795-816]

Θ' αἰών.

100. Στέφανος Ε'...... [816-817]
101. Πασχάλιος Α'...... [817-824]
102. Εὐγένιος Β'....... [824-827]
103. Βαλεντῖνος........ [827]
104. Γρηγόριος Δ'...... [827-844]
105. Σέργιος Β'........ [844-847]
106. Λέων Δ'......... [847-855]
107. Βενέδικτος Γ'..... [855-858]
108. Νικόλαος Α'...... [858-867]
109. Ἀδριανὸς Β'...... [867-872]
110. Ἰωάννης Η'....... [872-882]
111. Μαρῖνος Α'....... [882-884]
112. Ἀδριανὸς Γ'...... [884-885]
113. Στέφανος ΣΤ'..... [885-891]
114. Φορμόζος......... [891-896]
115. Βονιφάτιος ΣΤ'.... [896]
116. Στέφανος Ζ'...... [897-898]
117. Ρωμανὸς......... [898]
118. Θεόδωρος Β'....... [898]
119. Ἰωάννης Θ'....... [898-900]

Ι' αἰών.

120. Βενέδικτος Δ'..... [900-903]
121. Λέων Ε'......... [903]
122. Χριστοφόρος....... [903-904]
123. Σέργιος Γ'........ [904-911]
124. Ἀναστάσιος Γ'.... [911-913]
125. Λάνδων .... [913-914]
126. Ἰωάννης Ι'....... [914-928]
127. Λέων ΣΤ'........ [928-929]
128. Στέφανος Η'....... [929-931]
129. Ἰωάννης ΙΑ'...... [931-935]
130. Λέων Ζ'......... [936-939]
131. Στέφανος Θ'...... [939-942]
132. Μαρῖνος Β'....... [943-946]
133. Ἀγαπητὸς Β'..... [946-956]
134. Ἰωάννης ΙΒ'...... [956-964]
135. Βενέδικτος Ε'...... [964-965]
136. Ἰωάννης ΙΓ'...... [965-972]
137. Βενέδικτος ΣΤ'.... [972-974]
138. Δόμνος Β'........ [974]
139. Βενέδικτος Ζ'..... [974-984]
140. Ἰωάννης ΙΔ'...... [984]
141. Βονιφάτιος Ζ'...... [984]
142. Ἰωάννης ΙΕ'...... [985-996]
143. Ἰωάννης ΙΣΤ'..... [996]
144. Γρηγόριος Ε'...... [996-999]
145. Ἰωάννης ΙΖ'...... [999]
146. Σίλβεστρος Β'.... [999-1003]

ΙΑ' αἰών.

147. Ἰωάννης ΙΗ'.... [1003]
148. Ἰωάννης ΙΘ'.... [1003-1009]
149. Σέργιος Δ'...... [1009-1012]
150. Βενέδικτος Η'.... [1012-1024]
151. Ἰωάννης Κ'..... [1024-1033]
152. Βενέδικτος Θ'... [1033-1044]
153. Γρηγόριος ΣΤ'... [1044-1046]
154. Κλήμης Β'..... [1046-1047]
155. Δάμασος Β'..... [1048]
156. Λέων Θ'....... [1049-1054]
157. Βίκτωρ Β'...... [1055-1057]
158. Στέφανος Ι'..... [1057-1058]
159. Βενέδικτος Ι'.... [1058-1059]
160. Νικόλαος Β'..... [1059-1061]
161. Ἀλέξανδρος Β'.. [1061-1073]
162. Γρηγόριος Ζ'.... [1073-1085]
163. Βίκτωρ Γ'...... [1086-1087]
164. Οὐρβανὸς Β'.... [1088-1099]
165. Πασχάλιος Β'... [1099-1118]

ΙΒ' αἰών.

166. Γελάσιος Β'...... [1118-19]
167. Κάλλιστος Β'...... [1119-24]
168. Ὀνώριος Β'....... [1124-30]
169. Ἰννοκέντιος Β'.... [1130-43]

170. Κελεστῖνος Β΄..... [1143-44]
171. Λούκιος Β΄........ [1144-45]
172. Εὐγένιος Γ΄....... [1145-53]
173. 'Αναστάσιος Δ΄.... [1153-54]
174. 'Αδριανὸς Δ΄...... [1154-59]
175. 'Αλέξανδρος Γ΄.... [1159-81]
176. Λούκιος Γ΄........ [1181-85]
177. Οὐρβανὸς Γ΄....... [1185-87]
178. Γρηγόριος Η΄...... [1187]
179. Κλήμης Γ΄......... [1187-91]
180. Κελεστῖνος Γ΄..... [1191-98]
181. 'Ιννοκέντιος Γ΄... [1198-1216]

ΙΓ΄ αἰών.

182. 'Ονώριος Γ΄....... [1216-27]
183. Γρηγόριος Θ΄...... [1227-41]
184. Κελεστῖνος Δ΄..... [1241]
185. 'Ιννοκέντιος Δ΄... [1243-54]
186. 'Αλέξανδρος Δ΄.... [1254-61]
187. Οὐρβανὸς Δ΄....... [1261-64]
188. Κλήμης Δ΄......... [1265-68]
189. Γρηγόριος Ι΄...... [1271-76]
190. 'Ιννοκέντιος Ε΄... [1276]
191. 'Αδριανὸς Ε΄...... [1276]
192. 'Ιωάννης ΚΑ΄...... [1276-77]
193. Νικόλαος Γ΄....... [1277-80]
194. Μαρτῖνος Δ΄....... [1281-85]
195. 'Ονώριος Δ΄....... [1285-87]
196. Νικόλαος Δ΄....... [1288-92]
197. Κελεστῖνος Ε΄..... [1294]
198. Βονιφάτιος Η΄..... [1294-1303]

ΙΔ΄ αἰών.

199. Βενέδικτος ΙΑ΄.... [1303-4]
200. Κλήμης Ε΄......... [1305-14]
201. 'Ιωάννης ΚΒ΄...... [1316-34]
202. Βενέδικτος ΙΒ΄.... [1334-42]
203. Κλήμης ΣΤ΄........ [1342-52]
204. 'Ιννοκέντιος ΣΤ΄.. [1352-62]
205. Οὐρβανὸς Ε΄....... [1362-70]
206. Γρηγόριος ΙΑ΄..... [1370-78]
207. Οὐρβανὸς ΣΤ΄...... [1378-89]
208. Βονιφάτιος Θ΄..... [1389-1404]

ΙΕ΄ αἰών.

209. 'Ιννοκέντιος Ζ΄.... [1404-6]
210. Γρηγόριος ΙΒ΄..... [1406-9]
211. 'Αλέξανδρος Ε΄.... [1409-10]
212. 'Ιωάννης ΚΓ΄...... [1410-15]
213. Μαρτῖνος Ε΄....... [1417-31]
214. Εὐγένιος Δ΄....... [1431-47]
215. Νικόλαος Ε΄....... [1447-55]
216. Κάλλιστος Γ΄...... [1455-58]
217. Πῖος Β΄........... [1458-64]
218. Παῦλος Β΄......... [1464-71]
219. Σῖξτος Δ΄......... [1471-84]
220. 'Ιννοκέντιος Η΄... [1484-92]
221. 'Αλέξανδρος ΣΤ΄.. [1492-503]

ΙΣΤ΄ αἰών.

222. Πῖος Γ΄........... [1503]
223. 'Ιούλιος Β΄....... [1503-13]
224. Λέων Ι΄........... [1513-21]
225. 'Αδριανὸς ΣΤ΄..... [1522-23]
226. Κλήμης Ζ΄......... [1523-34]
227. Παῦλος Γ΄......... [1534-49]
228. 'Ιούλιος Γ΄....... [1550-55]
229. Μάρκελλος Β΄...... [1555]
230. Παῦλος Δ΄......... [1555-59]
231. Πῖος Δ΄........... [1559-65]
232. Πῖος Ε΄........... [1566-72]
233. Γρηγόριος ΙΓ΄..... [1572-85]
234. Σῖξτος Ε΄......... [1585-90]
235. Οὐρβανὸς Ζ΄....... [1590]
236. Γρηγόριος ΙΔ΄..... [1590-91]
237. 'Ιννοκέντιος Θ΄... [1591]
238. Κλήμης Η΄......... [1592-1605]

ΙΖ΄ αἰών.

239. Λέων ΙΑ΄.......... [1605]
240. Παῦλος Ε΄......... [1605-21]

241. Γρηγόριος ΙΕ'...... [1621-23]
242. Οὐρβανὸς Η'...... [1623-44]
243. Ἰννοκέντιος Ι'..... [1644-55]
244. Ἀλέξανδρος Ζ'..... [1655-67]
245. Κλήμης Θ'........ [1667-69]
246. Κλήμης Ι'........ [1670-76]
247. Ἰννοκέντιος ΙΑ'.... [1676-89]
248. Ἀλέξανδρος Η'.... [1689-91]
249. Ἰννοκέντιος ΙΒ'.. [1691-1700]

ΙΗ' αἰών.

250. Κλήμης ΙΑ'....... [1700-21]
251. Ἰννοκέντιος ΙΓ'.... [1721-24]
252. Βενέδικτος ΙΓ'..... [1724-30]
253. Κλήμης ΙΒ'....... [1730-40]
254. Βενέδικτος ΙΔ'..... [1740-58]
255. Κλήμης ΙΓ'....... [1758-69]
256. Κλήμης ΙΔ'....... [1769-74]
257. Πῖος ΙΣΤ'........ [1775-99]

ΙΘ' αἰών.

258. Πῖος Ζ'.......... [1800-23]
259. Λέων ΙΒ'......... [1823-29]
260. Πῖος Η'.......... [1829-30]
261. Γρηγόριος ΙΣΤ'.... [1831-46]
262. Πῖος Θ'.......... [1846-78]
263. Λέων ΙΓ'........ [1878-903]

Κ' αἰών.

264. Πῖος Ι'.......... [1903-14]
265. Βενέδικτος ΙΕ'..... [1914-22]
266. Πῖος ΙΑ'......... [1922]..

Σημ.—Ἐκ τῶν 266 Ἐπισκόπων καὶ Παπῶν Ρώμης 80 ἐκηρύχθησαν ἅγιοι, ἤτοι ***ἅπαντες*** τῶν 4 πρώτων αἰώνων [4+11+15+11=41]—***ἕνδεκα*** ἐκ τῶν 12 τοῦ ε' αἰῶνος (πλὴν δηλ. ***Ἀναστασίου τοῦ Β'***) —***ἑπτὰ*** ἐκ τῶν 13 τοῦ στ' αἰῶνος [ἤτοι οἱ : ***Ὁρμίσδας, Ἰωάννης Α' καὶ Γ', Φῆλιξ Δ', Ἀγαπητὸς Δ', Σιλβέριος*** καὶ ***Γρηγόριος Α'***)—***ὀκτὼ*** ἐκ τῶν 20 τοῦ ζ' αἰῶνος (***Ἀδεοδάτος Α', Μαρτῖνος Α', Εὐγένιος Α', Βιτάλιος, Ἀγάθων, Λέων Β', Βενέδικτος Β'*** καὶ ***Σέργιος Α'***)—***πέντε*** ἐκ τῶν 13 τοῦ η' αἰῶνος (***Γρηγόριος Β'*** καὶ ***Γ', Ζαχαρίας, Παῦλος Α'*** καὶ ***Λέων Γ'***)—***τέσσαρες*** ἐκ τῶν 20 τοῦ θ' αἰῶνος (***Στέφανος Ε', Πασχάλιος Α', Λέων Δ'*** καὶ ***Νικόλαος Α'***) — ***δύο*** ἐκ τῶν 19 τοῦ ια' αἰῶνος (***Λέων Θ'*** καὶ ***Γρηγόριος Ζ'***) — καὶ ἀνὰ ***εἷς*** ἐκ τῶν 17 τοῦ ιγ' αἰῶνος (***Κελεστῖνος Ε'***) καὶ ἐκ τῶν 17 τοῦ ιστ' αἰῶνος (***Πῖος Ε'***).

ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΤΟΥ CHELTENHAM

Σπουδαῖον γεγονὸς ἐν τῷ βίῳ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἑκάστοτε ἀποτελεῖ τὸ ἐτήσιον Ἀγγλικανικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον, ὅπερ συνέρχεται ἐναλλὰξ ἐν διαφόροις ἐπισκοπαῖς τῆς Ἀγγλίας. Ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκλήσεως αὐτοῦ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν διοικοῦσαν κεντρικὴν ἀρχὴν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς Ἐπιτροπήν, ἥτις περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς συγκλήσεως αὐτοῦ συνεννοεῖται μετὰ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν Ἄγγλων Ἐπισκόπων. Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος τόπος τῆς συγκροτήσεως τοῦ

Συνεδρίου, ἑξηκοστοῦ τρίτου, ὡρίσθη τὸ Cheltenham, πόλις κειμένη ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ τοῦ Gloncester, χρόνος δὲ τὸ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου μέχρι 5ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διάστημα. Τὴν διοργάνωσιν τοῦ Συνεδρίου ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνέλαβε πολυμελὴς Ἐπιτροπὴ ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Κανονικοῦ Προϊσταμένου Cheltenhan H. A. Wilson, βοηθουμένη ὑπὸ ὀλιγομελεστέρας Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, τὸν δὲ καταρτισμὸν τοῦ Προγράμματος, τὸν καθορισμὸν τῶν θεμάτων, τὴν ἐκλογὴν καὶ πρόσκλησιν τῶν ρητόρων ἑτέρα Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐπισκόπου Gloncester Dr Heddlam, πρώην καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων αὐτῆς θεολόγων. Παρὰ τὰ τρεῖς ταύτας ἄλλαι Ἐπιτροπαί, οἷαι ἡ οἰκονομική, ἡ ἐπὶ τῆς ξενίας, ἡ ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως, ἡ ἐπὶ τῶν συνεδριῶν τῶν τμημάτων, ἡ ἐπὶ τῆς σημαίας (διότι ἕκαστον συνέδριον διαιωνίζει τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συγκλήσεως αὐτοῦ διὰ χρυσοκεντήτου σημαίας, διὰ τοῦ συνόλου τῶν ὁποίων κοσμεῖται συνήθως ἡ αἴθουσα τῶν συνελεύσεων) καὶ ἡ τῶν γενικῶν σκοπῶν Ἐπιτροπή, ὑπεβοήθησαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου τούτου. Καὶ κατὰ τὴν γενικὴν τοῦ τύπου ὁμολογίαν ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου τούτου ὑπῆρξεν ἀνωτέρα ὅλων τῶν μέχρι τοῦ ἔτους τούτου συνελθόντων, ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς θαυμασίας προπαρασκευῆς καὶ διεξαγωγῆς τοῦ ὑλικοῦ μέρους τοῦ Συνεδρίου, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἕνεκα τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Τοῦτο ὀφειλόμενον ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ ἐφετεινοῦ Συνεδρίου Ἐπίσκοπον τοῦ Gloncester κεντρικὸν θέμα ὥριζε «τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ παρελθόντι, ἐν τῷ παρόντι, ἐν τῷ μέλλοντι», ὑποδιαιρούμενον εἰς τὰ ἑξῆς θέματα: Α´) ***Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἔθνους.*** 1) ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἔθνους καὶ ὁ Παπισμός· 2) Ἡ μεταρρύθμισις καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἔθνους· 3) Ἡ ἀνάπτυξις τῶν Ἀσυμμορφώτων· 4) Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ πνευματικὸν ὄργανον τοῦ Ἔθνους· Β´) ***ἡ Ἀγγλικὴ Μεταρρύθμισις·*** 1) Ἡ καθολικὴ παράδοσις· 2) Ἡ ἔκκλησις πρὸς τὴν Ἁγ. Γραφὴν καὶ τὸ πουριτανικὸν κίνημα· 3) ὁ Ἔρασμος καὶ ἡ ἔκκλησις πρὸς τὴν ὑγιᾶ μάθησιν· 4) Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐξέλιξις τῆς Ἀγγλικανικῆς θεολογίας· Γ´) ***Τάσεις ἐν τῇ Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίᾳ·*** 1) Ἀγγλικὸς Μυστικισμός· 2) Ἡ εὐρεῖα Ἐκκλησία καὶ ἡ μοδερνιστικὴ τάσις· 3) Ἡ Εὐαγγελικὴ τάσις· 4) Ἡ Ὀξφορδιανὴ τάσις· 5) Ἡ Χριστιανικὴ κοινωνιστικὴ τάσις· Δ´) ***ἡ Ἀγγλικανικὴ ἑρμηνεία τῆς χριστιανικῆς πίστεως.*** Ε´) ***ἡ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα διανόησις·*** (I) 1) Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ· 2) ἡ θέσις τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐν τῇ νεωτέρᾳ διανοήσει· 3) ἡ πτῶσις καὶ ἡ ἀπολύτρωσις ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας· 4) τὸ ὁμοιόμορφον τῆς φύσεως καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου· ΣΤ´) ***ἡ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα διανόησις·*** (II) 1) ἡ κριτικὴ καὶ ἡ αὐθεντία τῆς Βίβλου· 2) θαύματα· 3) ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα

φιλοσοφία· 4) ἡ χριστιανικὴ περὶ προσωπικότητος ἀντίληψις καὶ ἡ νεωτέρα ψυχολογία καὶ Ζ΄) ***σχέσεις πρὸς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ ἕνωσις ἐν τῇ ἱεραποστολικῇ σφαίρᾳ.***

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἐπίσκοπον ὀφείλεται πλὴν τοῦ Προγράμματος καὶ ἡ ἐντολὴ καὶ ἐξασφάλισις τῶν ρητόρων. Ἀνήκων αὐτὸς ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν συντηρητικήν, ἀπὸ δὲ θεολογικῆς εἰς τὴν φιλελευθέραν μερίδα ἐν Ἀγγλίᾳ, κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλίσῃ πολλοὺς καὶ διακεκριμμένους θεολόγους καὶ εἰδικοὺς ἄνδρας ἀνήκοντας εἰς ὅλας τὰς σημερινὰς τάσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀρκεῖ νὰ μνημονευθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν Ἐπισκόπων Armagh, Durham, Birmingham, τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Ἁγίου Παύλου Dr Inge, τῶν καθηγητῶν Dr Whidney, Dr Major, Dr Goudze, Dr Matthens, τοῦ Κανονικοῦ Dr Streetor, τοῦ Dr Selwyn, τοῦ λόρδου Cecil καὶ ἄλλων, 34 ἐν συνόλῳ. Τὸ Ἐκκλησ. Συνέδριον τοῦ Cheltenham ἐπαρουσίασεν ἐφέτος καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν, ὅτι πλὴν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ρητόρων προσεκλήθησαν τοιοῦτοι καὶ ἐξ ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἵνα ὁμιλήσωσι περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἀγγλικανικήν. Οὕτως ἐκλήθησαν διὰ τὴν Ὀρθόδοξον ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων, διὰ τὴν Σκανδιναυϊκὴν Λουθηρανικὴν ὁ Δανὸς Ἐπίσκοπος Ammdsen, διὰ τὴν Γερμ. Εὐαγγελ. Ἐκκλησίαν ὁ καθηγητὴς Dr Deissmann, διὰ τὴν Πρεσβυτεριανὴν τῆς Σκωτίας ὁ λόρδος Sands, διὰ τὰς ἐλευθέρας Ἐκκλησίας ὁ Dr Garvie, διὰ τοὺς Μεθοδιστὰς ὁ καθηγητὴς Lofthonse καὶ διὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Ἱεραποστολῇ ὁ αἰδεσ. Hilland.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς ρήτορας τοῦ Συνεδρίου ὡρίσθη ὅπως ἔκτακτοι ἱεροκήρυκες ὁμιλήσωσι τὴν Κυριακήν, 30 Σεπτεμβρίου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Συνεδρίου κατά τε τὸν Ὄρθρον καὶ τὸν Ἑσπερινὸν ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Cheltenham, τοῦ Gloncester καὶ τῶν ἄλλων γειτονικῶν πόλεων, στρατολογηθέντες μεταξὺ τῶν διαπρεπεστέρων ἐκ τῶν ἱεροκηρύκων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας—ἐπισκόπων, προϊσταμένων καὶ κανονικῶν. Ὅ,τε ἡμερήσιος καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος, καὶ μάλιστα ὁ ἐκκλησιαστικός, ἀντεπροσωπεύετο διὰ μακρᾶς σειρᾶς συντακτῶν, οἵτινες διὰ μακρῶν καὶ ἐμπεριστατωμένων ἐκθέσεων ἐτροφοδότουν καθ' ἑκάστην τὰ φύλλα αὐτῶν. Ἡ ἐλευθερία, μεθ' ἧς ὁ ἐπίσκοπος Gloncester κατέλεξε μεταξὺ τῶν ρητόρων καὶ τοιούτους, οἵτινες ἐκ προηγουμένων δηλώσεων ἐμφανίζονται ὡς ἀρνηταὶ θεμελιωδῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας διδασκαλιῶν, οἷαι ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐκ παρθένου γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, προὐκάλεσε σφοδρὰν πολεμικὴν ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος, ὁ δὲ γηραιὸς καὶ ἀρχαῖος αὐτῆς ἡγέτης λόρδος Halifax δι' ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου ὑπ' αὐτοῦ καὶ 700 Ἀγγλικανῶν ἱερέων ἐξεδήλωσε τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ. Εἰς

τὴν διαμαρτυρίαν ἀπήντησε δικαιολογούμενος ὁ Ἐπίσκοπος Gloncester, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο νὰ κατευνάσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσιν τῶν ἀδιαλλάκτων. Δὲν ἐνομίσαμεν ἄσκοπον ὅπως δώσωμεν σύντομον περίληψιν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Λονδῖνον † Θ. Γ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ

Ὁ τὴν εὐπρέπειαν, τὴν εὐσχημοσύνην καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ Κληρικοῦ ὀνόματος πανταχοῦ λυμηνάμενος Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Λεβέντης ἢ Ανυφαντόπουλος, γνωστὸς καὶ παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς ἄλλοτε διαμονῆς αὐτοῦ ἐνταῦθα, ἐσχάτως δὲ τὰς ἀτιμωτικὰς αὐτοῦ πράξεις συνεχίζων ἐν τῷ Κλίματι τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅστις ἄλλοτε αὐτὸν τῷ Κλήρῳ συγκατέλεξε, δικασθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας κατεδικάσθη εἰς καθαίρεσιν ἀπὸ τῆς Ἱερωσύνης καὶ εἰς ὑποβιβασμὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν. Κατωτέρω δημοσιεύεται ἡ σχετικὴ Συνοδικὴ Πρᾶξις, ἧς ἀντίγραφον ἀπέστειλε τῷ Οἰκουμεν. Πατριαρχείῳ ὁ Παναγιώτατος καὶ Μακαριώτατος Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Μελέτιος ἐπὶ σκοπῷ προφυλακῆς τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τοῦ ἡμετέρου Κλίματος ἀπὸ τῆς λύμης τοῦ καθαιρεθέντος, περιφερομένου καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Κληρικοῦ εἰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ

Ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας, συνεδριαζούσης ὡς Δικαστήριον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Μελετίου, συνελθούσης δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 17/30 Ἰου 1928 ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος Σαββάτῳ καὶ ὥρᾳ 8ῃ π. μ. ἐγένετο προτροπὴ ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ἵνα ἐκδοθῇ ἀπόφασις ἐπὶ τῆς ἐπὶ καθαιρέσει ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου Ἀνυφαντοπούλου ἢ Λεβέντη, Πρεσβυτέρου, αὐτοκαλουμένου Ἀρχιμανδρίτου, προτάσεως τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Μελέτιος ἔχων πληροφορίας ἐκ Μαρόκου καὶ Αλγερίου, περιφερείας ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας, ὅτι

ὁ ἄνωθι Βασίλειος Λεβέντης, ἄλλοτε Διάκονος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀπολυθεὶς τοῦ Θρόνου καὶ νῦν αὐτοκαλούμενος Ἀρχιμανδρίτης, εἰσεπήδησεν ἐκεῖ, καὶ «ἄνευ κανονικῆς ἀδείας καὶ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Πατριάρχου πολλὰς παρ' ἐνορίαν πράξεις τελεῖ»

δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 13 Ἀπριλίου 1927 κατήγγειλεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ὡς «ἔνοχον παραβάσεως ἱερῶν κανόνων» καὶ παρέπεμψεν εἰς αὐτὸ «τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων».

Τὸ Δικαστήριον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Τριπόλεως Θεοφάνους διατελοῦν, ὥρισε δικάσιμον τῆς ὑποθέσεως ταύτης «τὴν πρώτην Πέμπτην ὥρᾳ 4 μ. μ. μετὰ 60 ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης δημοσιεύσεως τῆς κλητεύσεως ἐν τῷ «Πανταίνῳ», γενομένης τῇ 26 Μαρτίου 1927. Ὁ Πατριάρχης ὅμως, γνωρίζων ἐπὶ πλέον ἐκ πλείστων ἀφορμῶν τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἀτάσθαλον καὶ ἀντικανονικὴν καὶ πλήρη σκανδάλων πολιτείαν τοῦ ὑπὸ κατηγορίαν Βασιλείου Λεβέντη, δι' ἣν οὗτος κατεζητήθη καὶ ἄλλοτε, ἵνα δικασθῇ ἐκκλησιαστικῶς, ὑπέχων δὲ εὐθύνην ὡς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας διὰ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ, ἐθεώρησε πρέπον καὶ κανονικὸν καὶ συμφέρον τῇ Ἐκκλησίᾳ ν' ἀσχοληθῇ τὸ Δικαστήριον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ὅλου βίου αὐτοῦ, ἀφ' ἧς ἀκριβῶς οὗτος ἐχειροτονήθη Διάκονος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέχρι τῆς σήμερον· ἐφ' ᾧ ἔγραψε μὲν ὅπου δεῖ ἐν «Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ καὶ Εὐρώπῃ» ζητῶν πληροφορίας παρ' Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν Ἀρχῶν ὁπόθεν διῆλθε, περὶ τῶν βαρυνουσῶν ἐν γένει τὸν ὑπόδικον κατηγοριῶν, ἀνέθετο δὲ καὶ τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πρεσβυτέρῳ Ἰωάννῃ Νεαμονιτάκῃ, Διδασκάλῳ τοῦ Εὐαγγελίου, ἵνα ἀνακρίνῃ οὗτος οἱαδήποτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρόσωπα, γνωρίσαντα τὸν κατηγορούμενον «καθ' ὃν χρόνον διετέλει Διάκονος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐπὶ καταρτισμῷ τοῦ σχετικοῦ φακέλλου εἰς διαφώτισιν τοῦ ἁρμοδίου Δικαστηρίου». Ἐπιστολὴ Πατριαρχικὴ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Μαρτίου 1927 ἐγράφη καὶ τῷ ἐν Τύνιδι ἐφημερίῳ Ἀρχιμανδρίτῃ Τιμοθέῳ ἐντελλομένη, ἵνα καὶ οὗτος ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις περὶ τῶν ἐν Μαρόκῳ καὶ Ἀλγερίῳ τελεσθεισῶν ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου παρ' ἐνορίαν ἱεροπραξιῶν.

Τὸ ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῶν ἑκασταχοῦ ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν Ἀρχῶν ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Μαρόκῳ καὶ Ἀλγερίῳ καὶ ἐκ μιᾶς ἐμπεριστατωμένης ἐκθέσεως πρὸς τὸν Πατριάρχην παρὰ τῆς Κοινότητος Βραΐλας ἀποσταλείσης συναγόμενον ἱστορικὸν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ ὑποδίκου Βασιλείου Λεβέντη ἢ Ἀνυφαντοπούλου, αὐτοκαλουμένου Ἀρχιμανδρίτου, ἀφ' ἧς ἐχειροτονήθη Διάκονος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέχρι σήμερον, ἔχει ἐν ὀλίγοις ὡς ἕπεται :

«Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου Διάκονος τῇ 29 Ἰουλίου 1912 διέμεινεν ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1917, ὁπότε ἀπολυθεὶς τοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Κρήτην, ἔνθα προεχειρίσθη εἰς Πρεσβύτερον (ἄνευ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Ἀρχιμανδρίτου) ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Ἀγαθαγγέλλου κατὰ τὸ ἔτος 1918, ἐγγραφεὶς ὡς ἀδελφὸς εἰς τὴν ἐκεῖ Μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος τῶν Τσαγγαράδων. Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Κυδωνίας διέμεινε μόνον περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας, προτιμήσας νὰ καταταχθῇ εἰς τὸν ἐμπόλεμον τότε ἑλληνικὸν στρατὸν ἀνὰ τὰ διάφορα μέτωπα ὡς ἐφημέριος καὶ ἱεροκήρυξ. Τὴν 7 Μαΐου τοῦ 1921 εὑρίσκομεν τὸν Βασίλειον Λεβέντην ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅπου κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Φρουραρχείου εἰς φυλάκισιν τρίμηνον καὶ 400 δραχμῶν ἀποζημίωσιν «ἐπὶ διαδόσει ἀνησυχαστικῶν εἰδήσεων» κλπ. μὲ ἀναστολὴν τῆς ποινῆς ἐπὶ τριετίαν· τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνεχώρησεν εἰς Καλλίπολιν· τὴν 30 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐζήτησε δι' αἰτήσεώς του πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὸν Καισαρείας Νικόλαον, νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ Μητρῷον τῶν ἱερέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπό-

λεως, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τούτου, ὡς βεβαιοῖ ἡ Μεγάλη Πρωτοσυγκελλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κατὰ τὸ 1923, ὡς καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βασίλειος ἐν ἐπιστολῇ του κατ' Αὔγουστον τοῦ 1927. Ἀπὸ δὲ τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ ἔτους 1921 μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1923 ὁ Βασίλειος παρουσιάζεται ἐκτελῶν καθήκοντα ἐφημερίου τῆς ἐν Βραΐλα τῆς Ρουμανίας Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἄνευ κανονικοῦ διορισμοῦ, ἣν ἐξηπάτησε, διαβεβαιώσας ἀφ' ἑνὸς μέν, ὅτι εἶνε ἀπόφοιτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ Διδάκτωρ τοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Σορβώνης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι κατεδιώχθη μέχρι φυλακίσεως διὰ τὰ πολιτικά του δῆθεν φρονήματα. Σκάνδαλα ἀνήκουστα, τὰ ὁποῖα διέπραξεν ἐν Βραΐλα, ἠνάγκασαν τήν τε Κοινότητα καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς ἐν Ρουμανίᾳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ν' ἀξιώσωσι τὴν δι' ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἐκ Βραΐλας ἐκδίωξίν του. Ἐκ Βραΐλας ὁ Βασίλειος ἐγκατεστάθη εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπώλει παράσημα τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετήρχετο τὸν μεσίτην ἀρωματικῶν οὐσιῶν διὰ κουρεῖα καὶ ἀρωματοπωλεῖα, μετ' ὀλίγον ἐθεάθη εἰς τὴν Λουτρόπολιν τῆς Ρουμανίας Καλιμανέστι ἀπεκδυθεὶς τὸ τῶν κληρικῶν ἔνδυμα καὶ ὡς κομψευόμενος νεανίας ἐνδεδυμένος, ἐξετέλει καθήκοντα διευθυντοῦ καὶ ἰδιοκτήτου καπηλείου καὶ ἑστιατορίου, περίγελως αὐτός, ἀλλὰ καὶ χλεύης καὶ ἐμπαιγμοῦ τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ πᾶσι τοῖς γνωρίσασιν αὐτὸν πρότερον, ὡς ἱερέα, παραίτιος γινόμενος. καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου, συνεχίζων μετὰ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ νεολαίας τὸν ἄσωτον αὐτοῦ βίον μετὰ πολλῷ μεγαλειτέρας ἐντάσεως καὶ ἀναιδείας, ἐξηνάγκασε τήν τε Μητρόπολιν Βουκουρεστίου καὶ τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν, χάριν τοῦ γοήτρου τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρὸς ἄμυναν τῆς στοιχειώδους δημοσίας ἠθικῆς, ν' ἀπελάσωσιν αὐτὸν ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ Ρουμανικοῦ Κράτους ἐντὸς 24 ὡρῶν καὶ ἐν συνοδείᾳ στρατιωτικῇ.

»Ἐπὶ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀπελάσεώς του ταύτης δὲν ἔχομεν πληροφορίας ἐκ τοῦ Φακέλλου τῆς ὑποθέσεώς του, ποῦ εὑρίσκεται ὁ κατηγορούμενος Βασίλειος. Μετὰ ἓν ἔτος ἐμφανίζεται εἰς Τεργέστην, ὅπου διατείνεται μὲν ὅτι εἶναι πρώην ἀπεσταλμένος τοῦ Παναγίου Τάφου πρὸς συλλογὴν ἐράνων, προσφέρεται δὲ νὰ ἐργασθῇ ὡς ἐφημέριος τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ δὲν γίνεται δεκτός, διότι οἱ ἐν Τεργέστῃ Ἕλληνες ἔμαθον ἐν τῷ μεταξύ, ἐρωτήσαντες, τὰ ἐν Ρουμανίᾳ κατορθώματά του. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1925 μανθάνομεν περὶ αὐτοῦ, ὅτι εὑρίσκεται εἰς Βιένναν, αὐτοκαλούμενος «Ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως» καὶ γίνεται ἥρως νέων σκανδάλων διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀστυνομία ἔθεσεν αὐτὸν ὑπὸ κράτησιν· λήγοντος δὲ τοῦ ἔτους 1925 ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων πληροφορεῖται περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐν Εὐρώπῃ, ὡς δῆθεν «ἐψηφισμένος Γάζης» ἐντεταλμένος τὴν δι' απονομῆς παρασήμων τοῦ Παναγίου Τάφου ἐνέργειαν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἐκεῖθεν καταδιωχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Θυατείρων, κατῆλθεν ἐκ νέου εἰς Ἑλλάδα, ὅπου καὶ αὖθις τοσούτων σκανδάλων πρόξενος ἐγένετο, ὥστε ἡ Ἀστυνομία Ἀθηνῶν, συνεπείᾳ καταγγελίας ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1926 τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, ἐπεχείρησε μὲν τὴν καταδίωξίν του, ἀλλὰ δὲν συνέλαβεν αὐτόν, διαφυγόντα εἰς Εὐρώπην καὶ αὖθις, ὁπόθεν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1926 καὶ ἀρχὰς τοῦ 1927 εὑρέθη εἰς Μαρόκον καὶ Ἀλγέριον, ἔνθα

καὶ τὰς παρ' ἐνορίαν ἱεροπραξίας ἐν τῷ κλίματι τοῦ 'Αλεξανδρινοῦ Θρόνου, δι' ἃς κατηγορεῖται ἐτέλεσεν. 'Εκ Μαρόκου, ὅπου καὶ ἐράνους ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐνήργησεν, χωρὶς νόμιμον ἐντολήν, ἀνεχώρησεν εἰς 'Αμερικὴν κατὰ Μάϊον τοῦ 1927.

'Εκ τῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ἄνωθεν, ἐγγράφοις, ἤτοι τῶν ἀπαντήσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν 'Αρχῶν, τῶν ἀνακρίσεων τῶν ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Μαρόκῳ καὶ 'Αλγερίῳ γενομένων, καὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Κοινότητος Βραΐλας, ἐξάγεται, ὅτι ὁ Βασίλειος Λεβέντης, ὁ αὐτοκαλούμενος 'Αρχιμανδρίτης, κατηγορεῖται : ***Κατηγορεῖται :***

1) Ὅτι ἐτέλεσεν ἐν 'Αλγερίῳ καὶ Μαρόκῳ, περιφερείᾳ ἐκκλησιαστικῇ τοῦ Πατριαρχείου 'Αλεξανδρείας, ἱεροπραξίας, ἤτοι γάμους, βαπτίσεις, ἁγιασμοὺς καὶ λειτουργίας, παρ' ἐνορίαν, δηλ. ὄχι μόνον ἄνευ κανονικῆς πρὸς τοῦτο τοῦ Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας ἀδείας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ῥητὴν αὐτοῦ ἀπαγόρευσιν. Ὅρα μαρτυρικὰς καταθέσεις ἐν Μαρόκῳ καὶ 'Αλγερίῳ διεξαχθείσας. Κατὰ τοὺς Καν. 21ον 'Αποστολικὸν καὶ 59ον ΣΤ. Οἰκουμ. Συνόδου καὶ 10ον τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου καὶ 12ον τῆς ΑΒ' οἱ παρὰ γνώμην τοῦ ἁρμοδίου 'Επισκόπου ἱεροπρακτοῦντες καθαιροῦνται. ***Κατηγορεῖται :***

2) Ὅτι διέτριβε καὶ διητᾶτο ἐπὶ ὁλοκλήρους νύκτας εἰς οἴκους ἀνοχῆς, καὶ ὅτι δημοσίᾳ τε καὶ κατ' ἰδίαν ἠσχημόνει μετὰ γυναίων ἐλαφρῶν ἠθῶν. Ὅρα τὰς ἄνωθι μαρτυρικὰς καταθέσεις καὶ ἐπὶ πλέον καὶ πρὸ παντὸς τὰς ἐν 'Αλεξανδρείᾳ διεξαχθείσας. Κατὰ τοὺς κανόνας 25ον 'Αποστολικόν, Νεοκαισαρείας 1ον, Μεγ. Βασιλείου 70όν, ὁ τὰ τοιαῦτα διαπράττων κληρικὸς καθαιρεῖται. ***Κατηγορεῖται :***

3) Ὅτι ἐπεσκέπτετο πανταχοῦ, ὅπου διέμενεν, δημοσίους ψυχοφθόρους τόπους· ὅρα πάσας τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις, ὡς καὶ ἐκθέσεις ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν 'Αρχῶν. Κατὰ τοὺς κανόνας 54 'Αποστολικὸν καὶ 24 ΣΤ' Οἰκουμ. Συνόδου, οἱ ταῦτα πράττοντες κληρικοὶ καθαιροῦνται. ***Κατηγορεῖται :***

4) Ὅτι ἐν Καλιμανέστι, Λουτροπόλει τῆς Ρουμανίας, «ἀποδυθεὶς τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα καὶ περιβληθεὶς ἐνδυμασίαν λαϊκήν, ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην, ἥτις θὰ ἥρμοζεν εἰς νεανίαν εἰκοσαετῆ, ἤνοιξε καπηλεῖον καὶ ἑστιατόριον. Ὅρα ἔκθεσιν Κοινότητος Βραΐλας πρὸς τὸν Πατριάρχην Μελέτιον. Κατὰ τὸν κανόνα 62ον 'Αποστολικὸν οἱ ἀρνηθέντες τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ καθαιροῦνται, ὡσαύτως κατὰ τὸν κανόνα 9ον τῆς ΣΤ' Οἰκουμ. καὶ οἱ κληρικοὶ οἱ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχοντες. ***Κατηγορεῖται :***

5) Ὅτι διέπραξε κλοπήν, δυναμένην καὶ ὡς ἱεροσυλία νὰ χαρακτηρισθῇ, διότι κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς 'Επιτροπῆς Βραΐλας, παραβιάσας τὴν θύραν τοῦ ὑπογείου τῆς ἐκεῖ 'Εκκλησίας, «ἔκλεψε παλαιὰ ἔπιπλα τῆς 'Εκκλησίας», ἅτινα ἐπώλησεν εἰς 'Εβραῖον μεταπράτην, καθὰ ἡ 'Αστυνομία Βραΐλας ἠδυνήθη νὰ διαπιστώσῃ. Κατὰ τοὺς κανόνας 83 'Αποστολικὸν καὶ 10 τῆς ΑΒ' ἡ ἱεροσυλία τιμωρεῖται δι' ἀφορισμοῦ ἢ καθαιρέσεως, ὡσαύτως δὲ ἡ κλοπὴ κατὰ τὸν 25ον 'Αποστολικὸν τιμωρεῖται διὰ καθαιρέσεως. ***Κατηγορεῖται :***

6) Ὅτι καταλιπὼν τὴν ἐνορίαν, δι' ἣν ὑπὸ τοῦ 'Επισκόπου Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος, ἤτοι τὴν ἐν Κρήτῃ Μονὴν τῆς 'Αγίας Τριάδος, ἐν ᾗ ἅμα ἐξ 'Αλεξανδρείας ἀπολυθεὶς ἐνεγράφη ὡς κληρικὸς ἢ μοναχός, ἀπῆλθεν εἰς ἄλλας χώρας, ἔνθα καὶ λειτουργεῖ καὶ ἐν γένει ἱεροπράττει χωρὶς μὲν νὰ

ἀπολυθῇ ὑπὸ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν, ἄνευ δὲ τῆς κανονικῆς ἀδείας τῶν κατὰ τόπους Ἐπισκόπων. Κατὰ τοὺς κανόνας 15ον καὶ 16ον τῆς Α' Οἰκουμ., 5ον καὶ 20 τῆς Δ' Οἰκουμ., 17ον καὶ 18ον τῆς ΣΤ' Οἰκουμ. καὶ 3ον Ἀντιοχείας, οἱ τοῦτο πράττοντες κληρικοὶ ὑποβάλλονται ἀκοινωνησίᾳ ἢ ἀφορισμῷ, ἢ καθαιροῦνται, κηρύσσονται δὲ ἄκυροι αἱ ἱεροπραξίαι αὐτῶν. ***Κατηγορεῖται γενικώτερον*** :

7) Ὅτι ἱεροκῆρυξ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ διατελῶν, ἔδειξεν ἀντεθνικὴν διαγωγήν, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθη εἰς τρίμηνον φυλάκισιν καὶ 400 δραχμῶν ἀποζημίωσιν. Ὅτι κατήγγειλε ψευδῶς τὸν μακαρίτην Πατριάρχην Φώτιον καὶ τὰ Πατριαρχεῖα εἰς τὰς Ἀγγλικὰς καὶ Αἰγυπτιακὰς Ἀρχὰς καὶ τὴν Ἀστυνομίαν. Ὅτι διέρρηξεν οὐχ ἅπαξ τὰ ἑρμάρια τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀφήρεσεν ἐπίσημα ἔγγραφα. Ὅτι ἀπηλάθη ὑπὸ τῶν Ρουμανικῶν Ἀρχῶν, «διὰ διαγωγὴν μὴ συνάδουσαν πρὸς τὸ σχῆμά του»· Ὅτι προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, ἠρνήθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην. Ὅτι ἐξηνάγκασε τὸν κανονικὸν ἐφημέριον Βραΐλας, Ἀρχιμ. Παγκράτιον, νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν αὐτὸς ἄνευ κανονικοῦ διορισμοῦ. «Ὅτι ψευδῶς ἐβεβαίου, ὅτι εἶνε ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ διδάκτωρ τοῦ Δικαίου τῆς Σχολῆς Σορβώννης. Ὅτι ψευδῶς ὡσαύτως ἔπειθεν, ὅτι εἶνε Ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως ἢ Ἐπίσκοπος Γάζης, ἐψηφισμένος καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων διὰ νὰ ἐνεργῇ ἐράνους καὶ νὰ διανέμῃ Παράσημα τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐνεθυλάκωνε δὲ τὰ εἰσπραττόμενα. Ὅτι ἀνεστάτωσε διὰ τῶν σκανδάλων καὶ ῥαδιουργιῶν του κατὰ τὸν μᾶλλον κακοήθη τρόπον τὴν Ἑλληνικὴν παροικίαν Βραΐλας. Ὅτι πανταχοῦ μέν, ὅπου διέτριψε, διετέλεσεν «ἥρως αἰσχρῶν ἐπεισοδίων καὶ πράξεων ἀνηθίκων καταρριπτόντων τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ γόητρον τοῦ κλήρου.... ἐν δ' Ἀθήναις ἐγένετο πρόξενος σκανδάλου καὶ δημιουργίας θορύβου ἐν οἴκῳ ἀνοχῆς εὑρεθεὶς μετ' ἄλλων προσώπων ὑπόπτου ἠθικῆς» ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἐζήτησε δι' ἐγγράφου της «πρὸς τὴν Γενικὴν Ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους», τὴν εἰς Κρήτην ἀπέλασιν αὐτοῦ καὶ τὸν περιορισμόν του εἴς τινα τῶν ἐκεῖ Μονῶν. Καὶ ὅτι τέλος ἐν Βιέννῃ περιφέρων τὸν τίτλον τοῦ Ἐπισκόπου, διέπραξεν ἀκατονομάστους πράξεις, δι' ἃς ἡ Ἀστυνομία συνέλαβεν αὐτόν, καὶ ἔθεσεν ὑπὸ κράτησιν.

[Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενον]

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τῇ 29ῃ λήξαντος μηνὸς συνεπληρώθησαν πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας. Ἡ μεγάλη καὶ βαρυσήμαντος αὕτη ἐπέτειος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους ἑωρτάσθη μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ μεγαλοπρεπείας καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Ἡ πανηγυρικὴ διακόσμησις τῶν κυβερνητικῶν καὶ τῶν κοινοτικῶν ἱδρυμάτων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡ πλουσία κατὰ τὴν νύκτα φωταγώγησις, αἱ στρατιωτικαὶ παρελάσεις καὶ αἱ λαμπαδηδρομίαι καὶ αἱ παλλαϊκαὶ ἐκδηλώσεις ἐνηρμονίζοντο πλήρως πρὸς τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς ἑορτῆς καὶ πρὸς τὸ πληροῦν τὰς καρδίας πάντων τῶν πολιτῶν αἴσθημα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν δημιουργὸν καὶ ἐμψυχωτὴν τῆς Δημοκρατίας, τὸν Ἐνδοξότατον Πρόεδρον αὐτῆς ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑΝ, ὡς καὶ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ συνεργάτας διὰ τὸ ἐπιτελεσθὲν κατὰ τὸ πενταετὲς τοῦτο διάστημα θαυμαστὸν ἔργον τῆς παντοίας ἀνακαινίσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν.

Ἡ «*Ὀρθοδοξία*», ὑποβάλλουσα ἐπὶ τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ ἐπετείῳ εὐλαβῆ συγχαρητήρια πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας Ἐνδοξότατον ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑΝ, εὔχεται αὐτῷ πᾶσαν ἐπιτυχίαν ἐν τῷ εὐγενεῖ καὶ φιλοπάτριδι αὐτοῦ ἀγῶνι.

*
* *

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

'Επὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Δημοκρατίας.—Ἡ Α. Θ. Π. ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Δημοκρατίας ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

Φανάριον, 29/10/28

Α. 'Εξ. Πρόεδρον Δημοκρατίας

ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑΝ

"Αγκυραν.

'Επὶ τῇ εὐκλεεῖ ἐπετείῳ τῆς Δημοκρατίας, ἥτις ὑπῆρξεν ὁ ζωογόνος παράγων τῆς ἐξυψώσεως καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος, σπεύδω μετὰ μεγίστης χαρᾶς νὰ ἐκφράσω τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια μετὰ τῶν ἐγκαρδίων μου εὐχῶν πρὸς τὸν ὑπέροχον Αὐτῆς θεμελιωτὴν καὶ Μέγαν 'Αναμορφωτήν. Τὸ περίλαμπρον ὄνομα τῆς Ὑμετέρας βαθυνουστάτης 'Εξοχότητος τῆς ἐξασφαλισάσης ἔνδοξον μέλλον διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς κοινῆς Πατρίδος αἰωνίως θὰ εὐφημῆται καὶ θὰ γεραίρηται.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ***ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ***

*
* *

Εἰς τοῦτο ἐλήφθη τὸ ἑξῆς ἀπαντητικὸν τηλεγράφημα:

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην Κων/πόλεως

κ. ***Βασίλειον***

Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Εὐχαριστῶ διὰ τὰ συγχαρητήριά σας.

ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ

—Παρόμοια συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ἀπεστάλησαν καὶ πρὸς τὰς ΑΑ. 'ΕΕ. τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς.

—'Εκ μέρους καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Π. ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γερμανός, ἐν συνοδείᾳ τοῦ κ. Ι. Μαυρίδου, διευθυντοῦ τοῦ Πατριαρχ. Γραφείου, ἐπεσκέψατο τὸν ἀναπληρωτὴν Νομάρχην ἐξοχ. Μουχιεδδὶν βέην καὶ τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας ἐξοχ. Σερὶφ βέην καὶ ηὐχήθη τὰ εἰκότα.

—Σεπτῇ Πατρ. ἐντολῇ διεκοσμήθη πανηγυρικῶς καὶ ἐφωταγωγήθη ἡ εἴσοδος καὶ ἡ πρόσοψις τῶν Πατριαρχείων.

Πατριαρχ. χοροστασία.—Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῆς οἰκείας 'Επιτροπῆς ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἐν Σαλματομβρουκίῳ ἱ. ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (12).

Πατριαρχ. Κ. 'Εκκλ. 'Επιτροπή.— Μετετέθησαν διὰ λόγους διοικητικοὺς 1] ὁ ἱερεὺς Εὐλόγιος Κατσώνης ἐκ Φερίκιοϊ εἰς Ταταῦλα, ἀντικατασταθεὶς ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ ἐφημεριακῇ θέσει ὑπὸ τοῦ ἱερέως Φωτίου Παπαδοπούλου, ἐν προσωρινῇ διαθεσιμότητι διατελοῦντος· 2] ὁ προϊστάμενος Ποτηρᾶ 'Ιωακεὶμ Κάρδαρης εἰς Ἕξ Μάρμαρα, ἀντικατασταθεὶς ἐν Ποτηρᾷ διὰ τοῦ ἱερέως Σωτηρίου, τέως προϊσταμένου Σαρμασικίου· 3] ὁ προϊστάμενος Ἕξ Μαρμάρων Πρόδρ. 'Ιωαννίδης εἰς Ξυλόπορταν καὶ ὁ τέως διαθέσιμος 'Αγαθ. Παπαγεωργιάδης ἐν Τεκφοὺρ Σεράϊ.

— 'Αποφάσει τῆς 'Επιτροπῆς καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου ἐχειροτονήθησαν εἰς διακόνους ὑπὸ τοῦ θεοφ. ἐπισκόπου Ἁγ. 'Ελαίας κ. 'Αγαθαγγέλου ἐν μὲν

τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων ὁ Μιχαὴλ Διακάκης, ἐν δὲ τῷ ἱ. ναῷ Διπλοκιονίου ὁ Ἀναστάσιος Ξένος, προορισθέντες διὰ τοὺς ἐν λόγῳ ἱ. ναούς.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί.—Τὸν ἑορτάζοντα σεβ. μητροπ. Σταυρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, Σχολάρχην τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς, ἐπεσκέψατο ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος (9 Σεπτ.).

—Τηλεγραφικῶς συνεχάρη ἡ Α. Θ. Π. ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν τοὺς σεβ. μητροπ. Καστορίας καὶ Καρδαμύλων (9 Σεπτ.), Μηθύμνης (3), Ἀλεξανδρουπόλεως (14) καὶ Μιτυλήνης (23).

—Τὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Π. διεβίβασεν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Πριγκήπῳ διαμένοντα σεβ. Συνοδικὸν μητροπ. κ. Ἰάκωβον ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγελλος κ. Γερμανός (23).

— Διὰ τοῦ πανοσ. Δευτερεύοντος κ. Καλλινίκου ἡ Α. Θ. Π. διεβίβασε τὰς εὐχὰς Αὐτοῦ πρὸς τὸν ἑορτάζοντα μουσικολ. Ἄρχοντα Πρωτοψάλτην κ. Ἰάκωβον Ναυπλιώτην (23),

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικὴ ἄδεια. —Ἐπετράπη τῷ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει διαμένοντι πανιερ. Μ/τῃ Λιτίτσης κ. Νικοδήμῳ ἡ εἰς Ἀθήνας μετάβασις πρὸς περίθαλψιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ.

Χειροτονίαι. — Ἐπετράπησαν αἱ ἱερατικαὶ χειροτονίαι : 1) τοῦ διακόνου Σταματίου Κολόμβου διὰ τὴν κοινότητα Ἀντιγόνης τῆς ἐπαρχίας Πριγκηπονήσων· 2) τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου διὰ τὴν κοινότητα Κορινοῦ τῆς ἐπαρχίας Κίτρους καὶ 3) τοῦ Ἐμμανουὴλ Βουδούρη διὰ τὴν κοινότητα Χρυσομηλιᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας.

Ἀρχιεπισκοπὴ Πράγας καὶ πάσης Τσεχοσλοβακίας. —Ὑπεβλήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ μέρους τοῦ Σεβ. Μ/του Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, μεταβάντος ἐσχάτως καὶ διαμείναντος ἐν Πράγᾳ, μακρὰ ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἥτις καὶ παρεπέμφθη εἰς τὴν οἰκείαν ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην.

Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστραλίας. — Παρεπέμφθη μετ' ἀνάγνωσιν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπιτροπὴν μακρὰ ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς ἱ. Μητροπόλεως Αὐστραλίας πανοσ. ἀρχιμανδρ. κ. Θεοφυλάκτου Παπαθανασοπούλου, ἐκθέτοντος τὰ τῆς ἐν Αὐστραλίᾳ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.

Μητροπολίτης Βιζύης.—Ὁ πανιερ. Μ/της Βιζύης κ. Χριστοφόρος ἤγγειλε διὰ γράμματος ὅτι, ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἐγκατέλειψε τὴν Αὐστραλίαν, ἐπανακάμψας εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ Σάμον, ἔνθα καὶ διαμένει.

Ἱ. Μητρόπολις Ἐδέσσης.—Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ πανιερ. Μ/του Ἐδέσσης κ. Κωνσταντίου ἐνεκρίθη, ὅπως ἀποσταλῇ ἡ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἀναγκαιοῦσα ποσότης Ἁγ. Μύρου.

Ἱ. Μητρόπολις Καρπάθου.— Ἐκρίθησαν ἐπαρκεῖς πληροφορίαι δοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πανιερ. Μ/του Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Γερμανοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, τὴν ἐπιβληθεῖσαν τῷ ἀπειθοῦντι ἱερεῖ Βασιλείῳ Πετρίδῃ.

Ἀρχιγραμματεία Ἱ. Συνόδου. — Ληξάσης τῆς συνοδικῶς χορηγηθείσης αὐτῷ μηνιαίας ἀναρρωτικῆς ἀδείας ἐπανέλαβεν ἀπὸ τῆς 16ης λήγοντος τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος.

Μοναστηριακά.—Ἐπὶ σχετικῷ γράμματι τῆς ἱ. Μονῆς Βατοπεδίου, διαβιβασθέντι διὰ τῆς ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἐνεκρίθη ἡ ἔκδοσις σχετικοῦ ἀποκαταστατικοῦ Πατριαρχ. Γράμματος περὶ τοῦ διορισμοῦ ὡς πρωτοεπιτρόπου τῆς ἐν λόγῳ Ἱ. Μονῆς τοῦ Προηγουμένου Ἰωακεὶμ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποβιώσαντος Προηγουμένου Εὐλογίου.

Τιμωρία Μοναχῶν. — Ληφθείσης ὑπ' ὄψιν μακρᾶς ἐκθέσεως τῆς ἐσχάτως εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀποσταλείσης Πατριαρχ. Ἐξαρχίας παρὰ τῇ Ἱ. Δισενιαυσίᾳ Συνάξει περὶ τῆς ἀντιπειθαρχικῆς καὶ στασιαστικῆς διαγωγῆς μετὰ πρωτοφανοῦς προπετείας καὶ ἀσεβείας ἀπέναντι τῶν ἀπεσταλμένων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τῆς τηρηθείσης ἐμμόνως ἀπὸ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων παρὰ τῇ Ἱ. Κοινότητι καὶ τῇ Ἱ. Δισενιαυσίᾳ Συνάξει τῶν 17 ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἱ. Μονῶν Μ. Λαύρας, Βατοπεδίου καὶ Ἰβήρων ἐπιδειξαμένων πειθαρχικὴν ἐν πᾶσι διαγωγήν, ἐνεκρίθη ἡ ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ μοναχικοῦ αὐτῶν σχήματος καθαίρεσις τῶν ὡς ἄνω ἀντιπροσώπων, ὡς καὶ τοῦ πρωτεργάτου πάσης στάσεως καὶ ταραχῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Μοναχοῦ Βαρλαὰμ καὶ ἡ ἐξ Ἁγ. Ὄρους ἀπομάκρυνσις πάντων τῶν καθαιρεθέντων.

—Ἐνετάλησαν αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ Διονυσίου, Χιλιανδαρίου, Κουτλουμουσίου, Ξηροποτάμου, Ζωγράφου, Παντοκράτορος, Δοχειαρίου, Καρακάλου, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρας, Ἁγ. Παύλου, Σταυρονικήτα, Ξενοφῶντος, Γρηγορίου. Ἐσφιγμένου, Κωνσταμονίτου καὶ Ἁγ. Παντελεήμονος, ὅπως, κατόπιν τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως, προέλθωσιν εἰς ἐκλογὴν νέων ἀντιπροσώπων παρά τε τῇ ἱ. Κοινότητι καὶ τῇ ἱ. Δισενιαυσίᾳ Συνάξει, παραμενόντων τῶν αὐτῶν τῶν τε τακτικῶν καὶ τῶν ἐκτάκτων ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν πειθαρχουσῶν Μονῶν Μ. Λαύρας, Βατοπεδίου καὶ Ἰβήρων, πρὸς ἃς ἐξεφράσθη διὰ γράμματος ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας.

—Μέλη τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας παρὰ τῇ Ἱ. Δισενιαυσίᾳ Συνάξει τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς ἀντικατάστασιν τῶν Μητροπολιτῶν Σιδηροκάστρου κ. Νεοφύτου καὶ Τυρολόης κ. Χρυσοστόμου, ὑποβαλόντων παραίτησιν διὰ λόγους ὑγείας, διωρίσθησαν οἱ Μ/ται Φλωρίνης κ. Χρυσόστομος καὶ Γιανιτσῶν καὶ Γουμενίτσης κ. Βασίλειος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἀποφάσει τῆς Ἱ. Συνόδου ἐγένετο καὶ ἐν τῷ Κλίματι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ προσαρμογὴ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἑορτολογίου πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, τοῦ Πασχαλίου παραμείναντος ἀθίκτου. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, τῆς 1ης κατὰ τὸ π. ἡ. Ὀκτωβρίου θεωρηθείσης ὡς 14ης κατὰ τὸ ν. ἡ. ἅπασαι αἱ παρεμπίπτουσαι ἑορταὶ ἑωρτάσθησαν ἀθρόον.

— Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ ἐγκαθιδρύθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐν μέσῳ πολλῶν ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ τιμῆς ἀπὸ μέρους τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ὁ νέος μητροπολίτης Ἀξώμης κ. Νικόλαος, ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς ἡμετέρας Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς.

Müdir mes'uli : *Meletios Lukakis*